

SURİYE MUHALEFETİ'NİN ANTALYA TOPLANTISI: SONUÇLAR, TEMEL SORUNLARA BAKIŞ VE TÜRKİYE'DEN BEKLENTİLER

ANTALYA CONFERENCE OF SYRIAN OPPOSITION:
RESULTS, OUTLOOK ON BASIC PROBLEMS AND
EXPECTATIONS FROM TURKEY

اجتماع المعارضة السورية في انطاليا :
النتائج ، النظرة الى المشاكل الأساسية
وما تنتظره من تركيا

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES
مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

SURİYE MUHALEFETİ'NİN ANTALYA TOPLANTISI: SONUÇLAR, TEMEL SORUNLARA BAKIŞ VE TÜRKİYE'DEN BEKLENTİLER

ANTALYA COFERENCE OF SYRIAN OPPOSITION: RESULTS, OUTLOOK ON BASIC PROBLEMS AND EXPECTATIONS FROM TURKEY

اجتماع المعارضة السورية في انطاليا :
النتائج ، النظرة الى المشاكل الأساسية
وما تنتظره من تركيا

Rapor No: 55

Haziran 2011

ISBN: 978-605-5330-18-7

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2011

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

STRATEJİK BİLGİ YÖNETİMİ, ÖZGÜR DÜŞÜNCE ÜRETİMİ

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

İçindekiler

Takdim.....	4
Özet.....	5
Giriş	7
1. Suriye İçin Değişim Toplantısına Katılan Gruplar ve Temel Hedefleri.....	7
2. “Suriye’de Değişim Konferansı”nın Sonuçları	8
3. Suriyeli Muhaliflerin Temel Sorunlara Bakışları ve Türkiye’den Beklentileri.....	10
4. Suriye’de Değişim Konferansı’nda Çeşitli Gruplardan Temsilciler ile Yapılan Mülakatlar .	12
4.1. Şam Deklarasyonu Genel Sekreteri ve Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Anas Abdullah ile Mülakat	12
4.2. Fransa’da Yaşayan Suriyeli İnsan Hakları Savunucusu Emel Atasi ile Mülakat	14
4.3. Şehitlerin Şeyhi, Diyalog, Bağışlama ve Dinin Yenilenmesi Kurumu Başkanı, Suriyeli Kürtlerin Temsilcilerinden ve 2005 Yılında Gözaltındayken Öldürülen Şeyh Muhammed Maşuk El Haznevi’nin Oğlu Muhammed Murat El Haznevi ile Mülakat.....	17
4.4. Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı ve George Washington Üniversitesi Öğretim Üyesi Radvan Ziadeh ile Mülakat	20
4.5. Suriye İçin Çağdaşlık ve Demokrasi Partisi Üyesi ve Antalya Konferansına Suriye Arap Alevi Toplumunu Temsilen Katılan Sunda Süleyman ile Mülakat.....	23
4.6. ABD’de Faaliyet Gösteren “CAIR-Chiago” İsimli İnsan Hakları Örgütü Üyesi ve İnsan Hakları Avukatı Suriyeli Eylemci Yaser Tabbara ile Mülakat.....	24
4.7. Suriye Türkmen Hareketi Sözcüsü Ali Öztürkmen ile Mülakat	26
EK – 1: Suriye’de Değişim Konferansı Sonuç Bildirgesi.....	32

TAKDİM

15 Mart 2011 tarihinde Suriye’de başlayan rejim karşıtı gösteriler her geçen gün büyüye- rek devam etmektedir. Beşar Esad yönetimi, isyan hareketini zor kullanarak bastırmaya çalışsa da başarılı olamamaktadır. Son olarak Türkiye sınırına çok yakın bir kasabaya düzenlenen askeri operasyon neticesinde çok sayıda Suriye vatandaşı Türkiye’ye gü- venlik nedeniyle sığınmak zorunda kalmıştır. Sivil halka yönelik şiddet kullanımının artması ile beraber konunun daha fazla Türkiye ve uluslararası toplumun gündemine gelmesi beklenmektedir.

Suriye’de yaşanan olaylar hem Türkiye hem de dünya açısından bölgenin diğer bazı ülkelerinden yaşanan muhalif halk hareketlerinden farklı bir öneme sahiptir. Suriye, Türkiye’nin en uzun kara sınırına sahip olduğu komşusudur. Ortak tarih ve komşu- luk ilişkilerinin getirdiği sorumluluğun ötesinde bu ülkedeki istikrarsızlık Türkiye’yi doğrudan etkileyecek olması bakımından önemlidir. Yaşanan göç dalgası bu etkinin ilk örneğidir. Dünya açısından bakıldığında da Suriye’de yaşanan istikrarsızlığın bölge geneline yayılması ihtimali kaygı yaratmaktadır. Olası bir rejim değişikliği durumunda yönetim alternatifinin kimler olacağı, istikrarsızlığın İsrail, Lübnan ve Irak’a yayılması ihtimalleri dünyayı Libya veya Mısır’daki kadar hızlı hareket etme noktasında sınırla- maktadır. Ancak sivil kayıpların her geçen gün artması konuyu BM’nin gündemine taşınması da kaçınılmazdır.

İşte böyle bir ortamda 1-2 Haziran 2011 tarihlerinde Antalya’nın evsahipliğinde Suriye muhalefeti “Suriye’de Değişim Konferansı” adı altında dünya kamuoyunun da yoğun ilgisini çeken bir toplantı düzenlemiştir. ORSAM olarak, Suriye içi ve dışından rejim muhalifi birçok önemli isim ve grubun katıldığı bu Konferansta yer alma şansına sahip olduk. Konferansı takip etmenin yanı sıra farklı muhalif gruplarının önde gelen isimleri ile görüşme imkanı elde ettik. Elinizdeki çalışma, Konferansa katılan ORSAM Danış- manı Doç. Dr. Veysel Ayhan ve ORSAM Uzmanı Oytun Orhan’ın Konferansa ilişkin gözlemlerini ve yaptıkları mülakatların dökümlerini içermektedir.

Suriye’de muhalif hareketi anlama ve isyanın geleceğini öngörebilme açısından son derece değerli bilgiler içerdiğini düşündüğümüz çalışma Suriye’yi anlama çabalarına da önemli katkı sunacaktır.

Saygılarımızla.

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkanı

Hazırlayan: Doç. Dr. Veysel Ayhan; A.İ.B.Ü. Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi,
ORSAM Ortadoğu Danışmanı

Oytun Orhan; ORSAM Ortadoğu Uzmanı, A.İ.B.Ü. Uluslararası İlişkiler
Bölümü Doktora Programı

SURİYE MUHALEFETİ'NİN ANTALYA TOPLANTISI: SONUÇLAR, TEMEL SORUNLARA BAKIŞ VE TÜRKİYE'DEN BEKLENTİLER

Özet

- Çeşitli grup ve görüşleri temsilen Antalya toplantıya katılan muhaliflerin ortak noktası ve hedefi Suriye'deki değişim taleplerini bir kez daha dile getirmek ve söz konusu halk hareketine katılan Suriyelilere dışarıdan destek vermektir. Toplantının bir diğer önemli amacı ise muhalif örgütler ve liderler arasında ortak bir mutabakat ve koordinasyon oluşturmaktır. Muhalifler arasında Suriye Komünist Partisinden temsilciler olduğu gibi Müslüman Kardeşlerden de temsilcilerin olması Suriye'li muhaliflerin farklı kesimlerden oluştuğunu bir kez daha göstermiştir.

- Konferansın sonunda 31 kişilik bir Komite oluşturulmuştur. Gelecek toplantılarda bu Komite'nin içinden 9 ya da 11 kişilik bir icra kurulu oluşturulması planlanmaktadır. İcra kurulu, yürütücü görevde olacak ve Komite icra kurulunu denetleyen pozisyonda olacaktır. Komite ve Kurul'un en önemli hedefi Suriye'deki halk hareketine lojistik ve uluslararası toplumdaki destek sağlamak olacaktır. Bir diğer amaç da yurt dışında yaşayan Suriyeli muhalif kişi ve gruplarla içerde gerçek mücadeleyi yürüten halk arasında bağlantı sağlamaktır.

- Toplantıda en fazla tartışma siyasal yaşamda dinin rolü konusu üzerinde yaşanmıştır. Müslüman Kardeşler dışında kalan gruplar sonuç bildirgesinde din ve devlet işlerinin ayrılması ilkesinin yer almasını talep etmiştir. Ancak Müslüman Kardeşler ve bazı Arap aşiret liderlerinin karşı çıkması üzerine sonuç bildirgesinde "seküler" ifadesi yer almamıştır. Bunun yerine "sivil, demokratik bir yönetim" kurulması konusunda mutabakat sağlanmıştır.

- Suriye muhalefeti artık Beşar Esad yönetiminin reform yapabilceğini olan inancını kaybetmiş durumdadır. Meşruiyetini kaybettiğini düşündüğü rejimin yerine yeni bir sistem kurulmasını savunmaktadır. Ancak burada barışçıl bir geçiş dönemi öngörülmektedir. Sonuç bildirgesinde "yabancı askeri müdahalenin açıkça reddi ve ulusal birlik" vurgusu yapılmaktadır. Rejimin yıkılması için öngörülen yol ise barışçıl halk gösterilerinin devam etmesi ve yönetim üzerinde uluslararası baskının artırılmasıdır.

- Sonuç bildirgesinde Suriye halkının heterojen etnik yapısına vurgu yapılmıştır. "Suriye halkının Arap, Kürt, Keldani, Asuri, Süryani, Türkmen, Çeçen, Ermeni ve diğer etnik unsurlardan oluştuğu"

teyit edilmiştir. Muhالیfler bu grupların parlamenter demokratik, çoğulcu bir siyasal sistem içinde barış içinde bir arada yaşadığı bir siyasal sistem öngörmüştür. Ayrıca azınlıklara, özellikle de olası bir rejim değişikliği durumunda en fazla tehdiye açık olduğu düşünülen Arap Alevi azınlığa yönelik güvenceler verilmiştir. Hiçbir grubun hedef alınmayacağı vurgusu bildiride yer almıştır.

- Kürtlerin en önemli talepleri haklarının anayasada yazılmasıdır. Devletin yapısına ilişkin olarak seküler bir anlayışa sahip oldukları söylenebilir. Ancak Kürt gruplar daha çok etnik taleplerinin karşılanmasına odaklanmış durumdadır. Suriye'nin birliği ve bütünlüğünü savunduklarını ifade eden Kürt muhalifler, Irak tarzı otonom bir yapının zaten mümkün olmadığını, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Haseke vilayetinde dahi Araplar ve Ermenilerin birlikte yaşadığını ifade etmektedir.

- Muhالیfler Türkiye'nin çıkarınının demokratik bir Suriye olduğuna inanmakta ve bu nedenle demokrasi sürecinin, Suriyeli muhaliflerin desteklenmesi gerektiğine inanmaktadır. Türkiye ve Başbakan Erdoğan'ın bugüne kadar yaptığı açıklamaları önemseyen muhalifler artık bir adım öteye geçilerek baskının yoğunlaştırılması gerektiğine inanmaktadır.

- Muhالیflerin Türkiye'den beklentisi sınırlı düzeyde verildiğini düşündükleri desteğin artmasıdır. Muhالیfler Suriye halkının Batı'ya güvenmediğini ve Batı müdahalesine kesinlikle karşı çıktığını buna karşın Türkiye'ye büyük güven duyduklarını belirtmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin içinde olduğu bir geçiş süreci beklentisi içindedirler. Türkiye'nin Beşar Esad yönetimi ve Batı nezdindeki etkisini kullanarak barışçıl bir iktidar devrini mümkün kılması istenmektedir.

Giriş

Suriye Devlet Başkanı Esad'ın genel af ilan ettiği gün Suriye muhalifleri rejimin değiştirilmesi konusunda işbirliği yapmak için 1 Haziran 2011'de iki gün sürecek bir konferans için Antalya'da toplanmıştır. "Suriye'de Değişim Konferansı"na Sünni Arap aşiretlerinden Alevilere, Kürtlerden, Hıristiyanlara, sürgünde doğan muhalif gençlere ve kadın aktivistlere kadar oldukça geniş bir katılım gerçekleşmiştir. Antalya Falez Otel'de düzenlenen toplantıya katılan grupların önemli bir kısmını sürgündeki muhalif lider ve partiler oluşturmasına karşın aynı zamanda doğrudan Der'a'dan, Humus'tan, Deir Zor'dan Arap aşiretleri ve din adamları, Suriye'nin değişik bölgesinden Alevi Araplar, Hıristiyan liderler ve Kürt partileri de destek vermiştir. Toplantıya katılan muhaliflerin sayısı hakkında net bir bilgi olmamasına karşın ilk gün doğrudan kayıt yapanların sayısı 400'ü bulmuştur. Böylece Suriye'de gösterilerin başlamasından sonra muhalifler ilk kez bir araya gelerek rejimin değişmesi için işbirliğine gitmiştir.

1. Suriye İçin Değişim Toplantısına Katılan Gruplar ve Temel Hedefleri

Toplantının başında muhaliflerin doğrudan özgürlük sloganı eşliğinde Suriye bayrağı açarak birlik mesajları vermesi Antalya'ya gelen muhaliflerin beklentilerini özetlemektedir. Diğer bir deyişle çeşitli grup ve görüşleri temsil eden toplantıya katılan muhaliflerin ortak noktası ve hedefi Suriye'deki değişim taleplerini bir kez daha dile getirmek ve söz konusu muhalif örgütler ve liderler arasında ortak bir mutabakat ve koordinasyon oluşturmaktır. Muhalifler arasında Suriye Komünist Partisinden temsilciler olduğu gibi Müslüman Kardeşlerden de temsilcilerin olması Suriye'li muhaliflerin farklı kesimlerden oluştuğunu bir kez daha göstermiştir. Nitekim toplantı öncesi kendi aralarında nasıl bir strateji izleyeceklerine dair yaptıkları küçük toplantılardan elde ettiğimiz izlenime göre her kesim kendi aralarındaki anlaşmazlıkları bir yana

bırakıp, ortak taleplerini yazılı bir hale getirmeye çalışmıştır.

Toplantının başında görüştüğümüz muhalif liderlerin altını çizdiği temel olgu "Suriye'deki tüm etnik, mezhepsel ve siyasi eğilimlerinin içerisinde yer aldığı bir Suriye Konferansı düzenleme kararını" daha önceleri aldıklarını ve Antalya toplantısının bu yönde atılmış bir adım olduğunu ifade etmişlerdir. Konferansta öne çıkan temel vurgu ise "Suriye vatandaşlığı" temelinde tüm Suriyeli muhalifleri bir araya getirmek ve böylelikle hem rejime hem de Suriye içinde gösterilerini sürdüren muhalif gruplara açık bir mesaj vermektir. Suriye rejiminin muhalifleri kendi içerisinde parçalama girişimlerine karşı muhaliflerin birlik mesajı vermesi ve kendi aralarındaki anlaşmazlıkları Konferans esnasında dile getirmeme kararı almaları önemlidir. Ayrıca Aşiret liderlerinin de sürece destek vermek için Suriye'den Antalya'ya gelmiş olmaları da Esad rejiminin içeride uyguladığı tüm baskılara rağmen muhaliflerin yılmayacağını göstermektedir.

Konferansın en önemli özelliği tüm muhalif örgütleri olmasa da önemli bir kısmını bir araya getirmiş olmasıdır. Görüştüğümüz aşiret liderlerinin bir kısmı doğrudan Der'a'dan katılırken diğerleri de Deir ez-Zor başta olmak üzere çeşitli Suriye kentlerinden katıldıklarını ifade etmişlerdir. Toplantıya en önemli katılımı yapanların başında ise Şam Deklarasyonu lideri olarak bilinen Dr. Abdul Rezzak Eid, eski Parlamenter Mamun Homsî, Suriyeli entelektüel Sadık Jala Azm, Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Şakir Rezvan Ziyade ve Müslüman Kardeşler örgütü temsilcileri olmuştur. Bunların dışından Ürdün, Mısır ve Körfez ülkelerinden yaşayan Suriye kökenli muhalif gençlik örgütleri, Amerika'da yaşayan Avukat Yaser Tabbara gibi hiçbir örgüt veya toplulukla ilişki olmayan sivil aktivistler de toplantıya katılan örgütler olmuştur.

Kürtler adına Konferans'a katılan parti ve oluşumlar ise oldukça farklılık göstermektedir. Kürt partilerin önemli bir kısmı Türkiye'nin

Kürt politikasından duydukları rahatsızlığı dile getirip, konferansa katılmazken, konferansı düzenleyen kesimler ise yalnızca beş Kürt partisi ve sürgünde yaşayan bazı bağımsız muhalifleri davet ettiklerini açıklamışlardır. 12 Kürt partisinden oluşan Suriye'deki Ulusal Kürt Hareketi liderleri Asharq al-Awsat yayınladıkları bir bildiri de toplantının Türkiye'de gerçekleşmesinden dolayı boykot ettiklerini açıklamışlardır. Toplantıya davet edilen Suriye Kürdistan Demokrat Partisi, Solcu Kürt Partisi, Azadi Partisi, Gelecek Partisi ve Demokratik İlerlemeci Partisinden bazıları toplantıya doğrudan katılmazken Gelecek Partisi lideri de bireysel olarak toplantıya katıldığını açıklamıştır. Buna karşın hiçbir partiye doğrudan mensup olmayan bir çok Kürt muhalifin yanı sıra 2004 yılında tutuklandıktan sonra işkence ile öldürülen İslam Merkezi Başkanı Şeyh Muhammed Maşuk El-Haznevi'nin oğlu da Antalya'ya gelerek toplantıya destek verdiklerini göstermiştir.

Diğer yandan konferansa katılan değişik kesimden kişilerle yaptığımız görüşmelerden edindiğimiz izlenimlere göre muhalifler konferans esnasında şu konular üzerinde yoğun tartışmalarda bulunmuştur: Ulusal ve uluslararası kamuoyuna Suriye'deki barışçıl gösterilere açık destek verdikleri açıklanmış, muhalifler arasında koordinasyonu sağlamak için bir mekanizma oluşturulmuştur. Muhafifler böylelikle, Konseyin kendilerini temsilen uluslararası alanda rejime yönelik örgütlü ve etkili bir muhalefet yürüterek Esad rejimi üzerindeki uluslararası baskının artırılmasına katkı sağlayacaktır. Özgür, şeffaf ve adil seçimlerin gerçekleştirilmesi isteği ortaya konmuş ve serbest seçimleri, Parlamentonun egemenlik yetkilerini ele almasını öngörmeyen her türlü kısmi reform sözleri doğrudan reddedilmiştir. Ayrıca, Suriye vatandaşlığı temelinde her kesimin eşit haklara sahip olduğu yeni bir Anayasa taslağının hazırlanması konusunda ortak bir komite kurulmuştur. Askeri müdahale dışında uluslararası kamuoyunun Suriye'deki devrim sürecine her türlü katkıyı sağlaması için de birlikte hareket etme kararı alınmıştır.

2. “Suriye’de Değişim Konferansı”nın Sonuçları

Antalya’da 1-2 Haziran 2011 tarihlerinde gerçekleşen “Suriye’de Değişim Konferansı”na daha önce katılmayacaklarını açıklayan Müslüman Kardeşler Hareketi ve Kürt grupların sayıca en fazla katılım sağlayan gruplar olduğu görülmüştür. 70 civarındaki Suriyeli Kürt katılımının yanı sıra Müslüman Kardeşlere yakın 40 civarında kişi toplantıda yer almıştır. İki grubu Arap aşiret liderleri ve genç eylemciler takip etmiştir. Bunların yanı sıra Batı’da ve Arap ülkelerinde etkin konumlardaki seküler, liberal figürler de toplantıda yer almıştır. Esad rejiminin eski önemli figürleri iken sonradan sorun yaşayarak sürgünde rejim karşıtı faaliyet gösteren Abdülhalim Haddam ve Rifat Esad gibi muhalif isimler toplantıya çağırılmamıştır. Bu isimlerin hem Suriye içinde fazla tabanı olmadığı hem de muhalifler tarafından kabul görmedikleri ifade edilmiştir.

Konferansın sonunda 31 kişilik bir Komite oluşturulmuştur. Komitenin seçimi listeler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Listelerde her muhalif gruba adil bir dağılım sağlanmaya çalışılmıştır. Toplantıda Hıristiyan, Arap Alevi ve Dürzi toplumlarını temsil eden kişi sayısı az olduğu için liste olmadan doğrudan seçime gidilmesi durumunda Suriye toplumu oluşturan bu toplulukların Komite’de yeterince temsil edilememesi sorunu oluşacağı düşüncesi hakim olmuştur. Bu nedenle listeler oluşturulması ve bunlara oy verilmesi fikri kabul görmüştür.¹ Neticesinde 31 kişilik Komitede; Müslüman Kardeşler Örgütü 4, Kürtler 4, Liberaller 4, Arap Aşiretleri 4, Şam Deklerasyonu Grubu 4, Gençler 3, Kadınlar 4 ve Bağımsızlar 4 üye ile temsil edilmiştir. 31 kişilik iki liste oluşturulmuş ve katılımcılar bu iki listeyi oylamıştır. Sonuçta oyların %80’ini alan bir liste seçilmiştir. Komite, Antalya toplantısına katılan muhalif grupların yasal sözcüsü ve toplantıya katılan muhalifler adına konuşma yetkisine sahip bir organ olacaktır. Gelecek toplantılarda bu Komite’nin içinden 9 ya da 11 kişilik bir icra kurulu oluşturulması

planlanmaktadır. İcra kurulu, yürütücü görevde olacak ve Komite icra kurulunu denetleyen pozisyonda olacaktır. Suriyeli bir muhalif “İcra Kurulu’nu hükümet gibi düşünecek olursak Komite’yi de onu denetleyen Meclis gibi düşünülebileceğini” belirtmiştir. Komite ve Kurul’un en önemli hedefi Suriye’deki halk hareketine lojistik ve uluslararası toplumdan destek sağlamak olacaktır. Bir diğer amaç da yurt dışında yaşayan Suriyeli muhalif kişi ve gruplarla içerde gerçek mücadeleyi yürüten halk arasında bağlantı sağlamaktır.

Toplantıda en fazla tartışma siyasal yaşamda dinin rolü konusu üzerinde yaşanmıştır. Müslüman Kardeşler dışında kalan gruplar sonuç bildirgesinde din ve devlet işlerinin ayrılması ilkesinin yer almasını talep etmiştir. Ancak Müslüman Kardeşler ve bazı Arap aşiret liderlerinin karşı çıkması üzerine sonuç bildirgesinde “seküler” ifadesi yer almıştır. Bunun yerine “sivil, demokratik bir yönetim” kurulması konusunda mutabakat sağlanmıştır. Müslüman Kardeşler temsilcilerinin Komite’de etkin konum almayacaklarına ilişkin açıklamalarına rağmen örgüte yakın isimlerin yoğun katılımı ve sonuç bildirgesinde etkinliğini göstermesi bazı seküler, liberal katılımcılar arasında kaygıya neden olmuştur. Bununla birlikte Müslüman Kardeşler ve diğer bazı katılımcılar rejim sorununu Beşşar Esad sonrası dönemin konuları arasında tekrar halkın onayına sunmayı kabul etmişlerdir.

Toplantının en önemli sonuçlarından biri organize olamayan, birbirini yakından tanımayan farklı muhalif grupları aynı masaya oturtmayı başarmasıdır. Kararların uzlaşılı yolu ile alınıyor olması muhalif gruplar arasındaki demokrasi kültürünün oluşmasına katkı sağlamıştır.² Batı’da Suriye konusundaki tartışmaların merkezinde yatan konulardan biri de Esad rejiminin alternatifinin olup olmadığıdır. Konferansın diğer bir sonucu dünya kamuoyuna rejime alternatif bir yönetim olduğunu göstermek olmuştur. Ancak bu yönetimin Suriye içinde ne kadar karşılığının olduğu konusu belirsizdir.

Toplantı sonunda yayınlanan bildiride öne çıkan husular şu şekildedir:

- Suriye muhalefeti artık Beşşar Esad yönetiminin reform yapabileceğini olan inancını kaybetmiş durumdadır. Meşruyetini kaybettiğini düşündüğü rejimin yerine yeni bir sistem kurulmasını savunmaktadır. Ancak burada barışçıl bir geçiş dönemi öngörülmektedir. Toplantının sonuç bildirgesinde “Beşşar Esad’ın tüm görevlerinden bir an önce istifa etmesi” talebi dile getirilmiştir. Yeni siyasal sisteme geçiş sürecinin yol haritasını “Başkanın istifasından sonra bir yılı geçmeyecek bir süre içerisinde serbest ve şeffaf parlamenter ve başkanlık seçimler yapılmasını sağlayacak bir anayasayı hazırlayıp uygulayacak bir geçici konseyin seçilmesine kadar tüm yetkilerini anayasal prosedürlere uygun olarak Başkan Yardımcısına devretmesi” şeklinde çizmişlerdir.

- Barışçıl geçiş sürecini savunan muhalifler sonuç bildirgesinde “yabancı askeri müdahalenin açıkça reddi ve ulusal birlik” vurgusu yapmaktadır. Rejimin yıkılması için öngörülen yol ise barışçıl halk gösterilerinin devam etmesi ve yönetim üzerinde uluslararası baskının artırılmasıdır. Uluslararası baskı anlamında Arap ülkeleri, İslami Konferans Örgütü, Arap Birliği ve tüm uluslararası toplum “Suriye halkının özgürlük ve demokrasi isteklerini desteklemeye davet edilmektedir.” Sonuç bildirgesinde yer almamakla birlikte Suriyeli muhalifler, Esad rejiminin yıkılması için yönetim ve güvenlik güçleri içinde bir çatlak oluşmasını beklemektedir. Özellikle ordu içinde sivil halka yönelik saldırılardan rahatsız olan alt kademedeki askerlerin protestocuları desteklemeye başlayacağı umudu taşımaktadırlar. Uluslararası toplumun baskısının artmasının, rejim ve güvenlik birimleri içinde saf değiştirenleri artıracığını düşünmektedirler. Askeri müdahaleye karşı olmakla birlikte Suriye ordusunun sivil halkı öldürmeye devam etmesi durumunda ülkeyi bir uluslararası müdahaleye maruz bırakacağına inanmaktadırlar. Olayların bu noktaya varmasını

istememekle birlikte olursa da bunun kendi kararları olmayacağını söylemektedirler.³

- Suriyeli muhalif gruplar rejimin yıkılması durumunda oluşturulacak yeni siyasal yapıya ilişkin farklı düşüncelere sahiptir. Bu nedenle Antalya toplantısında herkesin ortak hedefi olan halk hareketine destek verilmesi, Beşar Esad yönetiminin iktidarı bırakması ve bunun hangi araçlarla yapılabileceği konularına yoğunlaşmıştır. Yeni sistemin yapısı ve azınlık gruplarının haklarına ilişkin taleplerin rejim yıkıldıktan sonra tartışılması görüşü ağırlık kazanmıştır. Yeni sistem konusunda bütün grupların üzerinde uzlaştığı “demokratik, sivil, serbest seçimlere dayanan bir sistem” kurulmasıdır. En ciddi tartışmalar dinin siyasal sistemdeki rolü konusunda yaşanmıştır. Azınlık grupları ve liberaller sonuç bildirgesinde laiklik ilkesinin yer almasını isterken Müslüman Kardeşler’e yakın olan katılımcılar “sivil” kavramının yeterli olacağını savunmuştur. Uzlaşma sağlanamaması üzerine, dinin rolüne rejim yıkıldıktan sonra Suriye halkının karar vermesi gerektiği konusunda anlaşılmalıdır.

- Sonuç bildirgesinde Suriye halkının heterojen etnik yapısına vurgu yapılmıştır. “Suriye halkının Arap, Kürt, Keldani, Asuri, Süryani, Türkmen, Çeçen, Ermeni ve diğer etnik unsurlardan oluştuğu” teyit edilmiştir. Muhalifler bu grupların parlamenter demokratik, çoğulcu bir yapı içinde barış içinde bir arada yaşadığı bir siyasal sistem öngörmüştür. Bu beklenti sonuç bildirgesinde “tüm unsurların meşru ve eşit haklarını, ulusal birlik, sivil yönetim ve çoğulcu, parlamenter ve demokratik bir rejim temelinde yeni bir Suriye Anayasası ile tanınacağı” belirtilmiştir. Muhaliflerin yeni Suriye siyasal sistemine ilişkin uzlaştıkları genel çerçeve şu şekildedir: “Seçim sandığını tek yönetim aracı olarak benimseyen, yasama yürütme ve yargı erklerinin ayrılmasına dayanan bir sivil yönetim altında, inanç, ifade ve dinin gereklerini yerine getirme özgürlüğü de dahil olmak üzere tüm Suriyelilerin insan haklarına saygı duyulduğu ve özgürlüklerinin

korunduğu bir demokratik Suriye’ye ulaşmak üzere gereken tüm çabayı göstereceklerini” ifade etmişlerdir. Ayrıca azınlıklara, özellikle de olası bir rejim değişikliği durumunda en fazla tehdide açık olduğu düşünülen Arap Alevi azınlığa yönelik güvenceler verilmiştir. Hiçbir grubun hedef alınmayacağı vurgusu bildiride yer almıştır.

3. Suriyeli Muhaliflerin Temel Sorunlara Bakışları ve Türkiye’den Beklentileri

Bu kısımda Antalya toplantısına katılan Suriyeli muhaliflerin rejim değişikliği, uluslararası müdahale, azınlıkların durumu ve Türkiye’den beklentilerine ilişkin düşünceleri yansıtılmaya çalışılacaktır.

Suriyeli muhalifler ülkelerinde bir rejim değişikliği gerçekleşmesi durumunda Irak benzeri bir iç savaş yaşanacağı senaryolarına kesinlikle katılmadıklarını ifade etmektedirler. Suriye’de uzun yıllardır farklı etnik ve mezhepler arasında barış içinde bir arada yaşama kültürünün olduğunu düşünen muhalifler, “rejim yıkılırsa kaos yaşanır” iddialarının bizzat Suriye rejimi tarafından varlığını korumak amacıyla ortaya atılmış boş iddialar olduğuna inanmaktadır. Muhalifler arasında Beşar Esad ve onun temsil ettiği rejimin değişmesi gerektiği düşüncesi yerleşmiştir. Muhalif hareketlerin sert biçimde bastırılması yakın zamana kadar farklı bir yere konan Beşar Esad’a olan bakışı da değiştirmiştir. Rejimin reform yapabilme kapasitesine ve iradesine sahip olmadığı düşünülmektedir. Hatta Suriye’de gerçek gücün Devlet Başkanı Beşar Esad’dan ziyade güvenlik birimlerinin başında olan kimseler, bazı politikacılar ve ekonomik yaşamda etkili insanların elinde olduğuna inanılmaktadır. Kemikleşmiş ve birbirleriyle çıkar ilişkisi içinde olan bu yapının ayrıcalıklı konumlarının sonlanmasına neden olabilecek herhangi bir değişimi gerçekleştirmeyeceğini düşünmektedirler. Bu nedenle Suriyeli muhalifler rejim yıkılmadığı sürece ülkede gerçek değişimin önünün açılmayacağına inanmaktadır. An-

cak bu değişimin bir dış müdahale ile gerçekleşmesine istisnasız bütün gruplar karşı çıkmaktadır. Dış müdahalenin zaten zor koşullar altında yaşayan Suriye halkı için çok daha büyük felaketler getireceğine inanmaktadırlar. Rejim değişikliğinin barışçıl gerçekleşmesini istemekte, bu çerçevede Suriye'deki halk hareketlerine dış destek sağlamaya çalışmaktadırlar. Dış destek açısından en fazla güvendikleri ve etki yaratabileceğine inandıkları ülke ise Türkiye'dir. Türkiye'nin vereceği desteği önemli kılan unsur Suriye halkının Başbakan Erdoğan ve AK Parti'ye duyduğu sevgidir. Ak Parti ile özdeşleştirdikleri Türkiye'nin desteğinin Suriye muhalif hareketinin dinamizmini koruması açısından kritik öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Türkiye'nin yanı sıra Batı ve Birleşmiş Milletler'in askeri müdahale seçeneği dışında vereceği her türlü yardıma açık olduklarını ifade etmektedirler. İran konusunda ise son derece olumsuz bir bakış açısına sahiplerdir. "En büyük düşman" olarak nitelendirdikleri İran'ı Ortadoğu'daki karışıkların baş sorumlusu olarak görmektedirler. İran'a uzak olmalarını iki temel faktöre dayandırmaktadırlar: İran'ın totaliter siyasi yapısı ve Şii kimliği. Velayet-i Fakih kurumuna inanmadıklarını "İslami demokrasi" ya da "modern İslam" olarak tanımladıkları Türkiye tarzı bir model inşa etmek istediklerini belirtmektedirler.

Toplantıda en organize ve sayıca fazla katılım sağlayan grup Kürtler olmuştur. Kürtlerin genel olarak taleplerine bakıldığında şu konular öne çıkmaktadır. En önemli talepleri Kürtlerin haklarının anayasada yazılmasıdır. Olayların başlamasının ardından Esad rejimi bazı adımlar atmış olsa da bunların tamalanmadığı ve yeterli olmadığı görüşü hakimdir. Devletin yapısına ilişkin olarak seküler bir anlayışa sahip oldukları söylenebilir. Bu anlamda Müslüman Kardeşlerin yaklaşımlarından farklılık taşıdıklarını belirtmektedirler. Demokratik ve liberal ilkeler temelinde herkesin kendi hakkını aldığı ve sistem içinde temsil edildiği bir yapı talep etmektedirler. Ancak Kürt gruplar daha çok etnik taleplerinin karşılanmasına

odaklanmış durumdadır. Bu anlamda diğer muhalif gruplardan ayrılmaktadır. Suriye'nin bütünlüğünü savunmakla beraber, Esad rejimi taleplerini karşılayacaksa onunla devam etme konusunda sıkıntılarının olmadığını da belirtmektedirler. Bir Kürt temsilci bu yaklaşımı "Biz Kürtlerin Beşar Esad'ın şahsiyeti ile bir sorunu yoktur. Biz Kürtlüğümüzü arıyoruz. Çözüm içerdiği sürece Beşar Esad'ı da destekleriz." sözleri ile dile getirmiştir.⁴ Suriye'nin birliği ve bütünlüğünü savunduklarını ifade eden Kürt muhalifler, Irak tarzı otonom bir yapının zaten mümkün olmadığını, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Haseke vilayetinde dahi Araplar ve Ermenilerin birlikte yaşadığını ifade etmektedir.⁵

Suriye genel olarak Arap Alevi azınlık iktidarı olarak bilinmekle birlikte Arap Alevi toplumunun tamamının rejimi desteklemediği Antalya toplantısında görülmüştür. Antalya Toplantısı'na Arap Alevi toplumu temsilen "Suriye İçin Çağdaşlık ve Demokrasi Partisi" üyeleri katılmıştır. Muhalif Arap Alevilere göre, "Suriye rejimini bir Arap Alevi rejimi olarak tanımlamak doğru değildir. Arap Alevi toplumunun sınırlı bir kesiminin ayrıcalıklı konuma sahip olduğu ve rejimin "biz olmazsak size saldıracaklar" korkusu yaratarak Arap Alevileri yanına çekmeye çalıştığını düşünmektedirler.⁶ Yine muhalif Arap Alevilere göre toplumlarına en büyük zararı da Esad rejiminin kendisi vermektedir. Yönetime olan bakış Arap Alevilere bakışı da olumsuz etkilemektedir. ABD'li bir Suriye muhalife göre "Arap Alevi toplumu Esad rejiminin rehini konumundadır."⁷

Son olarak Suriyeli muhalif grupların Türkiye'ye bakışı ve beklentileri şu şekildedir. Muhalifler Türkiye'nin çıkarının demokratik bir Suriye olduğuna inanmakta ve bu nedenle demokrasi sürecinin, Suriyeli muhaliflerin desteklenmesi gerektiğine inanmaktadır. Türkiye'nin Ortadoğu'daki temel çıkarının istikrar olduğunu buna karşılık Esad rejiminin bölgede önemli bir istikrarsızlık kaynağı olduğunu savunmaktadırlar.⁸ Türkiye'nin tel-

kinleri ile zaman zaman istikrara katkı yapsa da uzun vadede Esad yönetiminin bölge istikrarı açısından risk oluşturduğu düşünülmektedir. Türkiye ve Başbakan Erdoğan'ın bugüne kadar yaptığı açıklamaları önemseyen muhalifler artık bir adım öteye geçilerek baskının yoğunlaştırılması gerektiğine inanmaktadır.

Türkiye'yi önemli kılan unsurlardan biri rejimin yıkılması durumunda yeni siyasal, hukuksal ve ekonomik yapının kurulması sürecinde Türkiye'nin bilgi ve tecrübelerinden faydalanma isteğidir. "Türkiye modeli" vurgusu neredeyse tüm muhalif gruplar tarafından dile getirilmektedir. Ancak burada Türkiye modeli vurgusunun bazı gruplar tarafından AK Parti ile özdeşleştirildiğini söylemek gerekmektedir. Bu yaklaşım Müslüman Kardeşler, bazı Sünni Arap aşiretleri ve muhafazakar genç eylemciler arasında yaygındır. "İslami demokrasi" kavramını kullanan bu gruplar bir yandan Türkiye'de serbest seçimler ve demokrasinin önemine vurgu yaparken diğer taraftan da iktidarda "İslami duyarlılığı olan bir iktidarın olmasını" önemsemektedir. Bu doğrultuda doğrudan AK Parti'yi örnek alan "Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi" ismiyle kurulmuş bir hareketin de muhalifler arasında yer aldığını belirtmek gerekmektedir.⁹ Liberal, Kürt muhalif gruplar ise Türkiye modelini savunurken İslami vurguyu kullanmamaktadır.¹⁰

Muhaliflerin Türkiye'den beklentisi sınırlı düzeyde verildiğini düşündükleri desteğin artmasıdır. Muhalifler Suriye halkının Batı'ya güvenmediğini ve Batı müdahalesine kesinlikle karşı çıktığını buna karşın Türkiye'ye büyük güven duyduklarını belirtmektedir.¹¹ Dolayısıyla Türkiye'nin içinde olduğu bir geçiş süreci beklentisi içindedirler. Türkiye'nin Beşar Esad yönetimi ve Batı nezdindeki etkisini kullanarak barışçıl bir iktidar devrini mümkün kılması istenmektedir. Türkiye'nin yaptığı açıklamaların doğrudan Suriye içi dinamikleri etkileme potansiyeli olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla Başbakan Erdoğan'ın Esad yönetimini baskı altına alan ve halk hareket-

lerini destekleyen bir söylem benimsenmesi istenmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye'nin Şam Büyükelçisini geri çekmesi gibi adımların Suriye yönetimini zayıflatacağına inanılmaktadır. Türkiye'nin kullanabileceği bir diğer dış politika aracının ticaret olduğunu düşünmektedirler. Bu düşünceye göre, Halep şehrinde halk hareketlerinin yayılmamasının nedeni buradaki zengin sınıfın ticari çıkarları nedeniyle rejimi desteklemesidir. Eğer Türkiye, Halep üzerindeki ticari etkisini kullanırsa Halep içi dinamikleri rejim aleyhine harekete geçirme potansiyeli bulunmaktadır.¹² ABD'de yaşayan ve ABD'li karar alıcıları etkileme potansiyeline sahip muhalifler de, ABD ve AB yönetimlerine Suriye konusunda Türkiye ile işbirliği yapmalarını önerdiklerini belirtmektedir. Buna göre, "Türkiye'nin hem Beşar Esad hem de Suriye halkı üzerinde önemli bir etkinliği bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye bölgenin önde gelen ülkelerinden biri olarak görülmektedir. Başbakan Erdoğan'ın açıklamaları halk arasında önemli etki yaratmaktadır. Bu nedenlerle Türkiye'nin göstericileri desteklemesine ihtiyaçları olduğunu belirtmektedirler."¹³

4. Suriye'de Değişim Konferansı'nda Çeşitli Gruplardan Temsilciler ile Yapılan Mülakatlar

4.1. Şam Deklarasyonu Genel Sekreteri ve Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Anas Abdullah ile Mülakat

ABDULLAH: Her şeyden önce Türk halkına ve devletine minnettar olduğumuzu söylemek isteriz. Bu da Türkiye'de şu anda yaşamakta olduğumuz özgürlük ve demokrasi deneyiminden kaynaklanmaktadır. Bu konferansı Türkiye'de yapabilme imkanına kavuştuk. Bu konferansı düzenlemek için izin almamıza gerek kalmadı. Konferansı herhangi bir Avrupa ülkesinde de yapabiliydik. Ancak burada da aynı standartlara sahibiz ve burada düzenlenen bir konferans bizler için çok daha büyük anlam ifade etmektedir. Bizlerin tarihe dayalı ilişkileri bulunmaktadır.

ORSAM: Konferansın burada düzenlenmesi sizin seçiminiz miydi yoksa Türkiye mi sizi teşvik etti?

Bizim seçimimizdi. Bunun ilk nedeni Türkiye'nin komşumuz olmasıdır. İkinci olarak Türkiye'ye karşı duygusal yakınlığımız bulunmaktadır. Türkiye bizim için olumlu şeyler ifade etmektedir. Özellikle son on yılda AK Parti'nin sağladığı başarı bize ilham kaynağı oldu. Hatta ben de arkadaşlarımla beraber Adalet ve Kalkınma Hareketi adıyla Türkiye'yi model olarak örgütlenmeye gittim. Suriye'de neredeyse herkes Türkiye'ye olumlu bakmaktadır, Türkiye'yi takip etmektedir. Bu bize çok fazla yardımcı oldu. Bu nedenle konferansı Türkiye'de yapmaya karar verdiğimizde bunu herkes olumlu karşıladı. Suriye ile problemlili olan başka bir ülkeye gitmek istemedik. Komşu bir ülkeye geldik. Antalya Türkiye'nin güneyinde yer alıyor. Bizim anavatanımıza da çok yakın. Bu da konferansı daha anlamlı kılmaktadır.

Müslüman Kardeşler ile diğer gruplar arasındaki problemin temeli, aradaki görüş farklılığının özü nedir?

Ciddi bir görüş ayrılığı olduğunu söylemek doğru olmaz. Fikir alışverişi demek daha doğrudur. Sonuç bildirgesi üzerinde pazarlıklar, görüşmeler yapılmaktadır. Herkes kendine göre sonuç bildirgesi için önerilerini vermektedir. Bu önerilerden biri de kurulacak yeni Suriye'nin laik bir devlet yapısına sahip olmasıdır. Bazı gruplar bu durumun zaten sonuç bildirgesinde yer aldığını ifade etti. Buna laiklik denmemesini, İslam'ın önemli bir rol oynamasını savundular. Bunlar sadece önerilerdir. Sonuç bildirgesini hazırlayacak olan bir komitemiz çalışmaktadır. Büyük ihtimalle bu hassas konu komitede ele alınmayacaktır. Bizim isteğimiz demokratik ve halka dayalı (sivil) bir devlet yapısıdır. Halk tarafından yönetilen ve denetlenen bir yapı. Bundan sonrasını Suriye halkının kararına bırakalım görüşü ön plana çıkıyor. Suriye halkı yeni anayasanın doğasını, İslamın ve diğer dinlerin rolünü belirlesin görüşü kabul görecek. Bazı gruplar bu

önerileri sonuç bildirgesinin parçası olarak düşündü ancak bunlar sadece öneri idi.

Bazıları Komite'nin seçilme şeklini eleştiriyor. Siz Komite'nin seçilmesi gerektiğini ancak diğer bazı gruplar ise her gruba eşit sayıda sandalye verilmesini istiyor. Sorun tam olarak nedir?

31 kişilik bir Komite seçmek konusunda anlaşıldı. Listelerin yarışması konusunda da anlaşlık. Her kim bir liste sunmak istiyorsa 31 kişilik bir liste sunabilir ve buradaki herkes istediği listeye oy verecektir. Böylece mümkün olduğu kadar çok temsilcimiz olacaktır. Eğer liste olmadan doğrudan bir seçime gitseydik ulusal kompozisyonumuzun bir kısmını gözden kaçırmış olacaktık. Bildiğiniz gibi burada çok fazla Hıristiyan, Arap Alevi ve Dürzi bulunmaktadır. Eğer doğrudan seçimlere gitseydik Suriye toplumunun bu önemli unsurlarını gözden kaçırmış olacaktık. Bu nedenle listeler oluşturulması ve listelere oy verilmesi düşüncesi öne çıktı.

Eğer talepler karşılanmaz ve bazı gruplar konferanstan tatmin olmazsa çekilme olasılığı var mıdır?

Toplantıdan çekilme söz konusu olmayacaktır. İnsanlar konuşacak ve uzlaşacaktır. Bu normal olan yoldur. Şu da unutulmamalıdır ki Suriye halkı ilk kez bir araya gelerek konuşmakta, tartışmaktadır.

Suriye Müslüman Kardeşler örgütünün İslami Devlet konusuna yaklaşımı nedir acaba?

Ben Suriye Müslüman Kardeşler örgütünden değilim. Ancak Suriye Müslüman Kardeşler örgütünün bu konuda önemli ilerleme kaydettiğini söyleyebiliriz. Şu anda hiçbir belirli dini grup tarafından kontrol edilmeyen halka ait (sivil) bir devlet çağrısı yapmaktadır.

Türkiye'nin Suriye muhalefetini desteklemek adına daha fazla ne yapabileceğini düşünüyorsunuz?

Bence Türk halkı otokratik bir Suriye'den ziyade demokratik bir Suriye'nin çok daha fazla ülkelerinin çıkarına olduğunun farkına varması gerekmektedir. Beşar Esad Türkiye için sorun anlamına gelmektedir. Türkiye, AK Parti döneminde Beşar Esad ve rejimine siyasi ve ekonomik olarak çok fazla yatırım yaptı. Zaten bu nedenle Başbakan Erdoğan ve çevresi Suriye'den rahatsızdır. Çünkü bu kadar yatırım yaptıktan sonra bazı geri dönüşler beklemeniz normaldir. Erdoğan Beşar'ı uyarmak için yapabileceğinin en fazlasını yaptı. Suriye'de devrim başlamadan önce bu uyarılar yapıldı ama Beşar "hayır bizde sorun yok, sorun çıkmaz" dedi. Ancak Erdoğan haklı çıktı, Beşar yanıldı. Erdoğan Suriye halkına destek anlamında çok önemli açıklamalar yaptı. Ancak Türkiye bundan sonra muhalefeti desteklemek konusunda daha fazla adımlar atmalıdır. Çünkü demokratik bir Suriye Türkiye'nin çıkarınadır. Beşar Esad'ın bölgede istikrarsızlık kaynağı olmasından Türkiye'nin memnun olmadığını biliyoruz. Türkiye bölgede istikrarsızlık istememektedir. Bu nedenle biz de mümkün olursa barışçıl bir geçiş dönemi arzulamaktayız. Eğer olmazsa eminim ki geçiş döneminde Türkiye'nin yardımına ve desteğine ihtiyacımız olacaktır. Anayasanın oluşturulması, yeni kanunlar, iş kanunları, dernek kanunlarının yapımı süreçlerinde Türkiye'nin vereceği bilgi desteğine ihtiyacımız olacaktır. Umuyorum ki yakın zaman içinde Türkiye deneyimini Suriye'de uygulama imkanına kavuşacağız. Ve yine umuyorum ki Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi bu süreçte başrolü oynayacaktır.

Sayın Abdullah değerli bilgilerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

4.2. Fransa'da Yaşayan Suriyeli İnsan Hakları Savunucusu Emel Atasi ile Mülakat

ORSAM: Suriye rejimi tamamen gayri meşru bir yönetim midir yoksa Suriye toplumu içinde belli bir oranda da olsa meşruiyete sahip olduğunu söyleyebilir miyiz?

ATASI: Suriye rejimini Arap Alevi rejimi olarak tanımlamak doğru değildir. Suriye'yi yönetenler ve ekonomik kaynaklarını toplayanlar toplamda 200 kişiyi geçmemektedir. Rejimi de Esad ailesi olarak tanımlamak daha doğrudur. Arap Alevi rejimi olarak değil. Esad ve çevresindekiler Arap Alevi kökenlidir ancak Arap Alevi düşüncesi ile hareket edilmektedir. Esasen bizler Arap Alevi, Hıristiyan şeklinde konuşmaktan hoşlanmıyoruz. Burada Antalya'da bütün bu gruplardan insanlar bir aradadır.

Bahsettiğiniz 200 kişilik yönetim kadrosunun pozisyonları nedir?

Bunların büyük çoğunluğu yüksek askeri pozisyonlarda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Beşar Esad'ın kuzeni Rami Maluf ülke ekonomisini kontrol etmektedir. Bütün ülke gelirleri bu aileye gitmektedir. Bu merkezdeki yapının çevresinde para ile çıkar ilişkileri ile kendilerine bağladıkları gruplar bulunmaktadır. Örneğin Şam'da 3 kattan yüksek bina inşa edilememektedir. Şimdi bu insanlara izinler verilerek Şam ve Halep'in zengin insanları bağlanmaya çalışılmaktadır. Şu anda sokaklarda olanlar fakir insanlardır. Örneğin benim ailem Humus'ludur. Atasi ailesi bu şehirdendir. Önde gelen bir aile olmakla birlikte sokaktaki göstericilerle birlikte yer almaktadır. Yönetim, Kürtleri de satın almaya çalışmaktadır ancak vatandaşlık vererek de onları kendi tarafına çekemeyecektir.

Suriyeli Kürtlere daha fazla hak verilmesi durumunda rejim destekçisi cepheye geçmeleri mümkün müdür?

Bu çok zor bir durumdur. Hatta imkansızdır. Çünkü Kürt halkının psikolojisi Şam'da yaşayanlar ya da Arap Bedevilerden farklıdır. Kürtleri satın alamazlar. Kürtler geçmişini unutmamaktadır, daha fazla hak istemektedir. Sizin ilk sorunuza yanıt olarak rejimi sadece para ile satın alınmış fakir insanların desteklediğini söyleyebilirim. Dini ayrımlar hakkında konuşmaktan hoşlanmıyorum. Çünkü bu

bizi bütünleştirmiyor bölüyor. Suriye'de çok fazla sayıda insanın desteğe ve paraya ihtiyacı bulunmaktadır ve rejimin destekçi bulması da kolaydır. Mesela Şam'da düzenlenen rejim yanlısı gösteriler için okullara gidilerek gösteriye katılmaları konusunda baskı yapıldığını biliyoruz. Katılmak dışında başka seçenekleri bulunmayan insanlardan söz ediyoruz. İnsanlar rejimden korkmaktadır. Baskı, işkence uygulanmaktadır. Eğer isteklerine uymazsan hapse gitme olasılığı bulunmaktadır. Sonuç olarak Suriye toplumunun en fazla %20 ile %30'u arasında bir kesimin rejimi desteklediğini söyleyebiliriz. Esasen buna çıkar ilişkisi olduğu için tam bir destek olarak nitelemek doğru da olmayacaktır. Suriyelilerin yaklaşık %17'si ülke dışında yaşamaktadır. Bunları da rejim karşıtı olarak saymak gerekmektedir.

Rejimin yıkılması durumunda ülkede Irak benzeri bir iç savaş yaşanması olasılığı var mıdır?

Suriye, Irak ve Libya'dan farklı özelliklere sahiptir. Biz burada Antalya'da farklı düşünen gruplar diyalog kurmaya çalışıyoruz. İslamcı, komünist veya diğer farklı görüşlere sahip kişilerle görüşüyorum ve ortak bir nokta bulmaya çalışıyoruz. Olumsuz tarafları bir kenara bırakıyoruz. Suriyeli farklı kesimler birbirini tanımadığı için birbirinden korkuyordu. Ancak şimdi birbirimizi tanımaya başladık. Ben Avrupa'da yaşıyorum ve İslamcılardan korkmuyorum. Ama onları da çok yakından tanımıyorum. Burada onlarla konuştuğumda son derece açık fikirli olduklarını görüyorum. Demokrasiden, güçler ayrılığından bahsediyorlar.

Ancak Ortadoğu'nun gerçeklerinden biri de etnik ve mezhepsel tanımlamaların siyaset üzerindeki etkisidir. Örneğin Mısır'da Mübarek gittikten sonra Hıristiyanlara yönelik bazı saldırılar oldu. Suriye'de böyle bir ihtimal var mıdır?

Suriye tamamen farklıdır, böyle bir şey Suriye'de yaşanmayacaktır. Suriye'de halk Ba-

as Partisi ve Esad ailesinden nefret etmektedir. Ancak Arap Alevilerden nefret etmemektedir. Arap Aleviler burada bizimle birliktedir. Suriye Devrimi'nin önde gelen kesimlerinden biri Suriyeli gençlerdir. Olgunluk son derece önemlidir ve Suriye'nin olgunluğundan gurur duyuyorum. Suriye'de istikrarsızlık olmaması için burada çalışıyoruz.

Yani Suriyeli kimliğinin daha güçlü olduğunu ve barışçıl bir geçiş dönemi mi yaşanacağını söylüyorsunuz?

Bence böyle olacaktır. Rejim düşerse bu sürecin diğer ülkelerdekinden daha hızlı olacağını düşünüyorum, öyle umuyorum. Ancak daha yapmamız gereken çok fazla şey var. Bizler Suriye dışında yaşayan %17'lik kesim olarak yüksek eğitilmiş ve entelektüel bir geçmişe sahibiz. Bizlerin daha fazla çalışması gerekmektedir.

Peki, Suriye dışında yaşayan bu kesimin ülkede bulunmadığı için rejim değişikliğini nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

Eğer rejim düşerse Suriye'ye verecek çok şeyimiz olduğuna inanıyoruz. Örneğin Fransa'da yaşayan Tunuslular devrim sonrası geçiş sürecine büyük katkı sağladılar. Ekonomi ve insan hakları alanlarında katkı sundular. Buna benzer olarak bizim bu örgütlenmemiz de yeni bir anayasa konusunda çalışabilir. Çok fazla yapmamız gereken şey olduğunu biliyoruz ve biz buna hazırız.

Libya benzeri bir uluslararası müdahaleye nasıl bakıyorsunuz?

Bu Suriye için imkansızdır. Biz Suriye ordusunun rejime verdiği desteği keserek bizim yanımızda yer almasını bekliyoruz.

Böyle bir ihtimal var mı?

Olabilir. Şu an için zor gözüküyor ancak olasılık dahilindedir.

Eğer uluslararası müdahaleyi imkansız görüyorsanız rejim değişikliği için tek koşul ordunun saf değiştirmesi mi oluyor?

Suriye'de Arap Alevilerin tamamı Esad'ı desteklemiyor. Bazı önde gelen Arap Alevi din adamları da Esad'ı iktidarı bırakması konusunda zorlayabilir. Çünkü onlar rejim dışından tüm Suriye halkının bir ve bütün olduğunu daha iyi görmektedirler. Aynı zamanda Arap Alevi aydınların da bu gerçeği gördüğünü düşünüyorum. Bu rejim değişikliği için diğer bir olasılıktır. Diğer bir olasılık, bizler Batı'da çalışan insanlarız. Örneğin ben Fransa'da çalışıyorum. Yurt dışında etkin konumda bulunan Suriyeliler buldukları ülke yönetimleri, BM üzerinde baskı uygulayarak bir çözüm bulunmasına yardımcı olabilir. Fransa ve diğer bazı Avrupa ülkeleri Suriye'ye siyasi olarak baskı uygulamaktadır. Hiçbirimiz Esad rejimi ile beraber yaşamak istememektedir. Ve yönetim masum insanları öldürmeye devam ederse uluslararası müdahale bizim istemediğimiz bir durum olsa da dünyanın kararı olacaktır. Suriye halkı yalnız değildir. İnsan haklarının korunması tüm insanlığın sorumluluğundadır. Dünya genç yaştaki Hamza gibilerin öldürülmesine sesiz kalmaz.

Antalya Konferansından bulunan grupların Suriye içinde etkili olduklarını söyleyebilir miyiz?

Bazıları Suriye'den gelmektedir ve etkinlikleri vardır. Suriye Devrimi, İslam ya da herhangi bir partiye dayanmamaktadır. Zaten Suriye'de siyasal partiler zayıftır çünkü bir siyasal yaşam söz konusu değildir. Dolayısıyla Suriye'de devrimi gerçekleştirenler partiler değil sıradan halktır, gençlerdir. Buradaki toplantıda da birçok sıradan genç yer almaktadır.

Rejimin yıkılması durumunda hangi siyasi gücün iktidara yakın olduğunu düşünüyorsunuz? Müslüman Kardeşler Hareketinin başa geçmesi olasılığı sizi kaygılandırıyor mu?

Önemli olan demokratik bir siyasi yapının inşa edilecek olmasıdır. Örneğin Tunus'ta devrimin ardından birçok siyasal parti kuruldu. Belki Suriye'de böyle olacaktır. Bu bir seçenektir.

Rejimin yıkılması durumunda nasıl bir Suriye düşünüyorsunuz?

Biz Türkiye modelinin uygulanmasını istiyoruz. Türkiye modelinin İslami demokrasi olduğunu da düşünmüyorum. Suriye halkının Türkiye'ye güvendiğini ve Başbakan Erdoğan'ı beğendiğini biliyorum. Suriye halkı Batı'ya açılmak istiyor. İnsanlar Türkiye gibi olmanın hayalini kuruyor.

Türkiye Suriye muhalefetini desteklemek adına neler yapabilir?

Türkiye bize yardım edebilir. Türkiye bizi anlayabilir. Biz her türlü Batı müdahalesini reddediyoruz. Ancak Türkiye ve Fransa'yı tercih ediyoruz. Çünkü bizim Türkiye ile bir geçmişimiz var. Birbirimizi tanıyoruz. Özellikle Türk dizi ve filmlerinin Ortadoğu'da yaygınlaşmasıyla bu tanıma daha da arttı. Suriye halkı İsrail'e ve Batı'ya güvenmemektedir. Türkiye, Suriye rejimine baskı uygulamak ve Batı üzerindeki etkisini kullanarak muhalif harekete destek verebilir. Türkiye'nin Obama yönetimi üzerinde bir etkinliği var, Batı ile yakınlar. Örneğin şu aşamada Türkiye Şam Büyükelçisini geri çekebilir. Ben aynı zamanda bir Fransız vatandaşı olarak Fransa'nın Şam Büyükelçisini geri çekmesi yönünde çaba sarf ediyorum. Bunun yanı sıra Türkiye'nin Halep şehri ile ekonomik ilişkileri vardır. Halep şehri ve işadamları ticari çıkarları nedeniyle protestoları desteklememektedir. Rejimin yanında yer almaktalar. Türkiye'nin buradaki ticaret üzerinde etkisi vardır. Bu gücünü kullanarak Halep'in bizim tarafımıza geçmesi sağlanabilir.

Halep'te bazı azınlık gruplarının da rejimi desteklediğini söyleyebilir miyiz?

Evet, Halep'te örneğin Ermeniler yaşamaktadır. Fransa'da da çok sayıda Ermeniler bulunmaktadır. Onlara bu toplantılara katılmalarını söylediğimde reddettiler. Kürtler de Halep'te sesizdir. Halep Üniversitesi'nde 500 kişilik bir gösteri oldu ancak bu sayı azdır.

Suriyeli Kürtler, Araplarla aralarında eşitlik olmasını savunmaktadırlar. Araplar eşitlik ilkesini kabul etmekte midir?

Kürtler Araplara güvenmemektedir. Ben bunu anlayabiliyorum. Ancak yeni Suriye'de demokrasi olacaktır. Kendi hayatlarını yaşama haklarına kavuşacaklar. Kürt dilini konuşabileceklerdir. Resmi dil ve eğitim dili Arapça olacaktır ancak okullarda Kürtçe ikinci dil olacaktır. Eğer geleneklerine saygı duyar ve siyasal örgütlenmelerine izin verilir, tüm Suriyelilerle aynı haklar tanınırsa sorun kalmayacağını düşünüyorum.

Bazı Suriyeli Kürt partiler Irak benzeri bir otonom yapı talep etmektedirler. Siz ve Konferans bu taleplere nasıl yaklaşmaktadır?

Biz Kürtlerin bizimle birlikte yaşamak istediklerine inanıyoruz. Kardeşlerimiz olarak kalacaklarına inanıyoruz. Fransa'da Korsika sorunu var, İspanya'da Bask var, Türkiye'de de benzer sorunlar yaşıyorsunuz. Kürtlerle oturup konuşulur. Diyalog olursa birbirimizi daha iyi anlayacağımızı düşünüyorum. Bence bu sorun liberal değerler ve özgürlük ile çözülebilir. İyimser olmalı ve en iyi çözümü bulmalıyız.

Antalya'daki muhaliflerin rejim değişikliğini sağlayacak potansiyele sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

Biz tek başımıza rejimi değiştiremeyiz. Biz burada Suriye Devrimi'ni desteklemek için bulunuyoruz. Sadece Suriye halkı devrimi gerçekleştirebilir. Bizim de yapmamız gereken bir çok şey vardır. Biz buradayız çünkü Suriye halkı bunu istemektedir.

Son olarak bu konferanstan beklentilerinizi anlatabilir misiniz?

Muhalefet ve bazı işadamları bu konferansı organize etmektedir. Bu konferans farklı grupların birbirini keşfetmesi için bir fırsattır. Ben Suriye Devriminin başarıya ulaşacağına inanıyorum. Birçok grup ve insanın aynı hedefi söz konusudur. Konferans da bu süreçte katkı sağlayacaktır.

Sayın Atası çok teşekkür ediyoruz.

4.3. Şehitlerin Şeyhi, Diyalog, Bağışlama ve Dinin Yenilenmesi Kurumu Başkanı, Suriyeli Kürtlerin Temsilcilerinden ve 2005 Yılında Gözaltındayken Öldürülen Şeyh Muhammed Maşuk El Haznevi'nin Oğlu Muhammed Murat El Haznevi ile Mülakat

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

HAZNEVİ: İsmim Muhammed Murat El Haznevi. Şehitlerin Şeyhi, Diyalog, Bağışlama ve Dinin Yenilenmesi Kurumu Başkanım. Şih Hazne'nin torunlarıyız. Şih Hazne Nakşibendî tarikatı şeyhidir. Türkiye'de çok müridimiz bulunmaktadır. Özellikle Menzil cemaati bize bağlıdır. Ayrıca Gaziantep'te bulunan bazı Nakşibendî tarikatlarının yönetimleri ve Urfa'daki bazı cemaatler de bize bağlıdır. Mesela Tillo'da Molla Burhan, Şeyh Maşuk'a bağlıdır, Şeyh Maşuk da bize bağlıdır. Yani Türkiye'de pek çok yerde bize bağlı tarikat vardır.

Suriye muhalefetindeki rolünüz tam olarak nedir?

Biz siyasetçi değiliz. Biz sadece Kürtler için destek veriyoruz. Burada Kürtler de bulunmaktadır. Biz onlarla geldik ve onlara din anlamında ve yanlarında olarak destek veriyoruz. Biz Kürtlerle beraber yürüyoruz, Kürtleri savunmak için beraber hareket ediyoruz.

Suriye rejimi ile aranızdaki ilişki nasıl?

Son derece sorunlu ve kötü ilişkilerimiz vardır. Rejim 2005 yılında babamı öldürdü. O tarihten itibaren ilişkimiz kötüdür. O olaydan sonra büyük gösteriler oldu. Biz şu an Kuzey Irak'ta oturuyoruz.

Antalya Konferansı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Çok olumlu bir gelişmedir. Burada farklı muhalif gruplar birbirini tanıdı, görüştü ve anlaşma fırsatına sahip oldu.

Bu ilk kez oluyor, değil mi?

Evet, ilk defa muhalefet bir yerde oturup konuşuyor. Henüz bir sonuca ulaşamadı ama umudumuz iyi sonuçların çıkmasıdır. Suriye için iyi olan ne varsa bu konferanstan inşallah o çıkar.

Şam'da daha önce yayınlanan deklarasyonlar var. Bu konferansta da herhangi bir sonuç bildirgesi çıkacak mı?

Bu konferansın katılım seviyesi Şam Deklarasyonu'ndan daha yüksektir. Sonuç bildirgesi de çıkacaktır.

Peki, sizin talepleriniz nedir?

En önemli talebimiz Kürtlerin haklarının anayasada yazılmasıdır. Biz Suriye'de Kürt milleti olarak varız. Biz yabancı değiliz. Kendi toprağımız üzerinde yaşıyoruz. Nasıl Arap bir vatandaş her hakkını kullanıyor aynı şeyi Kürtler için de istiyoruz. Anayasada eşit olmak istiyoruz. Çünkü halen vatandaşlık hakkı olmayan birçok Kürt kökenli Suriyeli vardır. Olayların çıkmasının ardından bazı adımların atıldığı söyleniyor ama hala tamamlanmadı. Örneğin Kürtlerden devlet memuru almamaktalar. Pek çok gencimizin diploması var ancak iş bulamıyor. Sadece tarımla uğraşabiliyorlar. Kürt halkına yazıktır. Ayrımcılık istemiyoruz. Vatandaş olmak istiyoruz.

Esad rejimi yıkılırsa yeni devletin nasıl olmasını istiyorsunuz?

Din ayrı devlet ayrı olmalıdır. Laiklik olmalı ancak Türkiye'deki gibi değil. Bizim istediğimiz laiklik din ve devlet işlerini ayırmak anlamındadır.

Laikliği Suriye toplumunda bulunan Hıristiyan ve Dürzî toplumlar adına da iyi olduğu için mi istiyorsunuz?

İslam böyledir. Vahiyle inen şeylerin hepsini kabul ediyoruz ama vahiy dışı bizim seçimi-miz de vardır. Resullullah o hakkı bize vermektedir. Hatta Resullullah'ın yaşamını sahabeler çok istişare ediyor, hükümet İslam'da ilahi değildir. Medenidir. Şu an bazı gruplar vardır İslam siyasetiyle kendine yol açıyorlar. Siyasi İslam'ın İslam'da yeri yoktur. İslam'da temellerimiz vardır. Adalet olması gerekmektedir. Eşitlik gerekmektedir. Herkesin aynı olması gerekmektedir. İnsanların birbirlerinin hakkını gasp etmemesi gerekmektedir. Ama hangi yolla bu amaçlara ulaşacağımız bizim seçimidir.

Konferansa katılan bazı Sünni Araplar bu düşünceye biraz karşı çıkıyor. Diyorlar ki İslam'da din ve devlet ayrı olmaz...

Onlara destek veren azdır. İslam'ı basamak olarak kullanıyorlar.

Örneğin Müslüman Kardeşler sizin bu düşünceye karşılar...

Onlar İslam düşüncesiyle yola çıkıyorlar. Bu bize uygun değildir.

Peki, nasıl orta yolda buluşacaksınız?

Demokratik ve liberal ilkelerde herkes kendi hakkını almalı, ama bir grup ayrıcalıklı toplumda diğerlerinin hakkını almaya başlayınca o yapı yürümüyor.

Sizce Dürzîler ve Aleviler de bu muhalefete destek verecek mi?

Destek veren var ama az sayıdadır.

Türkiye'nin politikalarını nasıl görüyorsunuz? Destek veriliyor mu ve sizin talepleriniz bulunuyor mu?

Biz Türkiye'den çok şeyler bekliyoruz. Yaptığı şeyler azdır. Türkiye ve Suriye kardeşten fazladır. Türkiye'nin en uzun sınırı Suriye'dedir. Suriye ve Türkiye tarafında akrabalar vardır. Bu nedenle daha fazla şeyler bekliyoruz. Suriye halkına destek vermelerini bekliyoruz. Sayın Erdoğan ve Sayın Beşar Esad çok yakın ilişkilere sahipler. Her ikisinin bir şey yapmak için yolları vardır.

Beşar Esad'ın bırakmasını mı yoksa başkalarak reform yapmasını mı savunuyorsunuz?

Biz Kürtlerin Beşar Esad'ın şahsiyeti ile bir sorunu yoktur. Biz Kürtlüğümüzü arıyoruz. Çözüm içerdiği sürece Beşar Esad'ı da destekleriz. Bizler haklarımızı istiyoruz. Araplar gibi yaşamak istiyoruz. Esad gitse bile bizden cumhurbaşkanı veya başbakan olmayacak. Dil özgürlüğümüz, ayrımcılığın bitmesini istiyoruz.

Irak tarzı bir otonom bölgeye nasıl bakıyorsunuz? Böyle bir talebiniz var mı?

Yok, bizim öyle bir talebimiz yok, Suriye biridir. Suriye'de yaşamak istiyoruz. Haseke ve Kamışlı'da halkın %80'ni Kürt'tür. Köylerin hepsi Kürt'tür, şehirlerde Araplar çoktur. Suriye'deki sistem Türkiye gibi değil, çok farklıdır. Şu an Osmaniye Türkiye'de il statüsündedir. Haseke Osmaniye gibidir, Kamışlı Osmaniye gibidir. Yani Haseke vilayetinin tamamında 2 milyondan fazla nüfusu vardır.

K. Irak'taki Kürt gruplarla ilişkiniz nasıl, hangi grupla daha yakınınız?

İyi ilişkilerimiz vardır. Biz Barzani'ye daha yakınız. Çünkü Erbil'de kalıyoruz. Eskiden de onlarla ilişkilerimiz vardı. Çünkü onlarda da

Nakşibendî tarikatı vardır. Oradan bir yakınlık söz konusudur.

Bir araştırma merkeziniz var galiba...

Evet. Danışma, diyalog, bağış ve dinin yenilenmesi üzerine çalışmaktadır. Erbil'de faaliyet göstermektedir. İslami stratejik danışma merkezidir.

Sizce Suriye'de toplam Kürt nüfusu ne kadardır?

İki sayım vardır. Birincisi Kürtçe konuşanları kapsar, diğeri aslı Kürt olan ama Kürtçeyi unutanlardır. 150 yıl öncesinden başka şehirlere gitmişlerdir. Kürtçe konuşan 3-3,5 milyon vardır. Bu da toplam Suriye nüfusunun % 15'ine tekabül etmektedir. Ama Kürtçe konuşmayan dâhil % 40'a ulaşabilir. Çünkü 150 yıl öncesinden göç etmiş ve dillerini unutmuşlardır.

Bu konferansta bir geçici hükümet kurulacak mı?

Hayır, geçici hükümet kurulmayacak ancak bir meclis, grup, komite gibi bir organ oluşturulacak.

Bu komitede Kürtler, Arap Aleviler gibi bir dağılım olacak mı?

Evet, herkes dağılımına göre ayrılacak. Mesela Kürtler 4 kişi, Müslüman Kardeşler 4 kişi, Arap aşiretler 4 kişi, bağımsızlar, Şam deklarasyonu beş kişi gibi. Toplamda 31 kişi olacaktır. Bu konferansın sonunda ilan edilecektir.

Bu Komite yurtdışında sizin adınıza sözcülük mü yapacaktır?

Evet.

Başkanı olacak mıdır?

Hayır, henüz belli değildir.

Peki, bu Komite çalışabilecek mi? Farklı fikirlerde gruplar var gibi görünmektedir...

Şu an herkes kendi grubu için çalışıyor. Gruplar fazladır. Buraya katılan kişi sayısı da fazladır.

Buradaki gruplar ve kişiler Suriye halkını ne kadar temsil ediyor? Geçici bir Komite kurulacak ama çoğu sürgünde yaşamaktadır...

Suriyeli kişiler temsil edilemiyor. Bunlar sadece Suriye dışını temsil etmektedir. Çünkü Suriye iki Suriye'dir. Suriye nüfusu diyorlar ki 23 milyondur. 20 yıl önce de 23 milyondur. Bir 20 milyon da dışarıda yaşamaktadır. 23 milyon içeridedir. Bunlar dışarıdaki 20 milyonu temsil etmektedir. Suriye'dekileri desteklemeyi amaçlamaktalar.

Dış müdahaleye nasıl bakıyorsunuz. Yani olayların büyümesi durumunda Batı'nın ya da NATO'nun müdahalesini nasıl karşılırsınız?

Hem dış müdahale hem de silah kullanımına karşıyız. Büyük bir günah olarak görüyoruz. Değişim içerden olacaktır.

Kürtlerin içinde farklı eğilimler var mıdır? Kürtlerin ne kadarı sizi desteklemektedir?

Farklı eğilimler yoktur. İslami yoktur içlerinde. Kürtlerin hepsi liberaldir. Belki bazı komünist gruplar vardır ama onların sayısı azdır. Çoğunluğu liberaldir.

Çok teşekkür ederiz.

4.4. Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı ve George Washington Üniversitesi Öğretim Üyesi Radvan Ziadeh ile Mülakat

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

ZİYADEH: İsmim Radvan Ziyadeh. Washington'da faaliyet gösteren Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanım. Aynı zamanda George Washington Üniversitesi'nde dersler vermekteyim.

Şu anda içinde bulunduğumuz Antalya'da düzenlenen "Suriye'de Değişim Konferansı" hakkında düşünceleriniz nelerdir. Toplantının sonuçlarından tatmin oldunuz mu? Suriye'de değişim konusunda artık daha umutlu olduğunuzu söyleyebilir misiniz?

Bu an için uzun zamandır bekliyorduk. Tunus ve Mısır'da yaşananlardan sonra Suriye halkı da siyaset ile yakından ilgilenmeye başladı. Suriye'de ayaklanmanın başlaması bizim için sadece zaman meselesiydi ve 15 Mart'ta Suriye'de ayaklanma başladı. 15 Mart öncesi ve şimdiki durumu kıyasladığımızda Suriye ve bölgenin genelinde ne kadar değişim yaşandığını görmekteyiz. Şu anda Suriye halkı kendi gücünün, sesinin ve iradesinin farkına varmış durumdadır. Bundan sonra da eminim ki Suriye halkı Mısır ve Tunus halkının kabul ettiğinden daha azını, yani totaliter rejimin yıkılmasından daha azını kabul etmeyecektir.

Suriye'de rejimin yıkılması durumunda neler olacağını düşünüyorsunuz? Sizce demokratik bir yapı mı ortaya çıkacak, Türkiye veya Lübnan modeli gibi bir siyasi yapı mı kurulacak?

İlk olarak Suriye siyasi tarihine baktığımız zaman iç savaş yaşanmadığını görmekteyiz. Müslüman ve Hıristiyan halklar uzun zaman boyunca birlikte barış içinde yaşamıştır. Şam'daki Müslüman halk Hıristiyanları korumuştur. 1954'te Suriye Başbakanı bir Hıristiyan'dı. Suriyeli Hıristiyanların çoğunluğu Ortodoks'tur. Bunlar Suriye'de bir iç savaş tarihinin olmadığını ve bundan sonra da kesinlikle olmayacağını gösteren unsurlardır. Suriye Devrimi'nin bir faydası da tek bir ortak sesin oluşmasıdır. Suriye halkı bir bütündür. Bu da Suriye'de demokrasi ve refahın olacağı-

nı göstermektedir. Tabii ki demokrasiye ulaşmak 47 yıllık otoriter bir yönetim altında yaşadığından sonra zor bir hedeftir. Siyasette, bölgesel politikada ve ekonomide yaşanan birçok zorluklar vardır. Ancak Suriye'deki mevcut insan kaynağı ve halkı düşündüğümüzde bir demokrasinin ortaya çıkması ihtimali konusunda çok iyimserim. Freedom House ve diğer bazı insan hakları örgütlerinin raporlarına göre Suriye insan hakları konusunda sicili en kötü durumda olan ülkelerden biri konumdadır. Bu listeden çıkmamız gerekmektedir. 1950'lerde Suriye ilerleme konusunda bölgenin öncü ülkesi konumundaydı. Şimdi kendi tarihine dönmüş durumdadır.

Fransa veya diğer ülkelerden Esad rejiminin Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesi konusunda talepte bulunuyor musunuz?

Esasen birbirine paralel yürüyen üç süreç bulunmaktadır. İlk olarak Cenevre'deki BM İnsan Hakları Komisyonu nezdinde yürütülen çabalar. 29 Nisan tarihinde Suriye'deki tüm insan hakları ihlallerini araştırmak üzere bir uluslararası komisyon kurma kararı almıştır. İkincisi BM Güvenlik Konseyi ile çalışarak bir karar çıkartılmaya çalışılmaktadır. Bu da Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne gitmenin tek yoludur.

Suriye muhalefet hareketinin Esad rejimini değiştirecek kadar güçlü olduğuna inanıyor musunuz?

Evet, şu anda Suriye'deki halk hareketi ivme kazanmış durumdadır. 22 Nisan'da Suriye'nin farklı şehirlerinde toplam 84 gösteri düzenlenmiştir. En son Cuma günü farklı şehirlerde 32 gösteri düzenlenmiştir. Bu da rejimin bütün iddialarına rağmen isyanın ivme kazandığını göstermektedir. ABD'nin önde gelen gazetelerinden Washington Post ve New York Times muhaliflerin üstün durumda olduklarını ifade etmektedir. Şu anda da halk daha fazla protestolarla iç içe girmiş durumdadır. 13 yaşında bir çocuk işkenceden öldürülmüştür. Bu da isyanı daha fazla harekete geçirmiştir.

Rejimin göstermekte olduğu resimler ve yaptığı yayınlar halka isyana katılmayın mesajını yollamak içindir. Ancak halkı daha fazla protestolara katılmaya itmektir.

Suriye rejimi isyanı çok sert bir biçimde bastırıyor ve güvenlik birimleri bütünlüğünü korumaya devam ediyor. Ayrıca Mısır ve Tunus'tan farklı olarak ordu rejimin yanında yer alıyor. Esad rejiminin yıkılmasına ilişkin senaryonuz nedir?

Suriye ordusu protestolara destek verme noktasında herhangi bir işaret vermemektedir. Ancak öldürmelerin devam etmesi durumunda ülkeyi bir uluslararası müdahaleye maruz bırakacaklardır. Hiç kimse bu duruma karşı sessiz kalamayacaktır. Gelecek haftalarda BM Güvenlik Konseyi'nin harekete geçmesini bekliyoruz. Ordu Beşar Esad'ı bırakması yönünde zorlamadığı sürece ülkeyi bir uluslararası müdahaleye maruz bırakacaktır.

Suriye ordusunun hangi koşullar altında ve hangi nedenlerle taraf değiştireceğini düşünüyorsunuz?

Şu anda Suriye'de şiddet içermeyen gösteriler yapan halk bulunmaktadır. Bu da ordu için "göstericileri yok etmeliyiz" şeklinde bir gerekçeyi imkansız kılmaktadır. Gösteriler tamamen barışçıl. Aynı zamanda bölgede çok önemli değişimler yaşanmaktadır. Bu nedenle de Suriye rejiminin artık değişim zamanı geldiğini anlaması gerekmektedir. Önemli değişiklikler yapmaları lazımdır. Aksi takdirde mevcut durum devam edecek ve uluslararası müdahaleye zemin hazırlanacaktır. Kölelik çağında yaşamıyoruz. Suriye insanının özgürce yaşaması gerekmektedir.

Antalya'daki muhaliflerin büyük bölümü Suriye içinden değil. Yurt dışında, sürgünde yaşayan muhalif Suriyeliler. Konferansın sonunda bir Komite oluşturulacak. Bu Komite ile Suriye'deki muhalif hareketler arasında nasıl bağ kurmayı planlıyorsunuz?

Esasen katılımcıların bir kısmı içerden gelmektedir. Velit Bunniya ve Haytel Malih. Her ikisi de çok önemli liderlerdir. Her ikisi de bu konferansa katıldılar. Ve her ikisi de Suriye'de farklı şehirlerde gizlenmektedir. Aileleri de yine farklı şehirlerde gizlenmektedir. Muhaliflerin Suriye içinde hareket etmesi çok zordur. Bunun yanı sıra bizim Suriye içindeki muhaliflerle ilişkimiz, iletişimimiz sürekli olarak devam etmektedir. Onlarla beraber ortak karar almadan, iletişim kurmadan herhangi bir adım atmıyoruz. Birlikte çalışıyoruz. Bizim dışarıda yaşayan Suriyeliler olarak yapabileceğimiz tek şey içerdekileri desteklemektir. Şu anda Suriye'de devrimi yapacak değişimi sağlayacak olanlar içerde mücadele yürütenlerdir. Bu insanlar bizi özgür kılacaktır. 2007 yılından bu yana annemle görüşemedim. Kız kardeşlerim, erkek kardeşlerim, akrabalarım, ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Bir kız kardeşim Suriye'de ve eşi Suudi Arabistan'da. Birbirlerini görmeyeli üç yıl oldu. Bunun tek nedeni benim kız kardeşim olmasıdır. Güvenlik birimleri bu tarz taktikler uygulamaktadır. Buna bir son verilmelidir. İnsanların ayaklanmasının nedeni de budur. Suriye'de devrim rejimin okulda okuyan çocuklara dahi uyguladığı gaddarca tutumun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Devrim ateşini yakan kıvılcım budur. Hamza Hatip olayı protestoları daha da güçlendirmiştir.

Bu süreçte Türkiye'nin pozisyonunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye'den muhalefete destek olma noktasında daha fazla beklenti içinde misiniz? Eğer beklenti içindeyseniz, somut anlamda Türkiye'nin neler yapması gerektiğini düşünüyorsunuz? Bir de Türkiye'nin muhalif gruplar üzerindeki etkisini değerlendirebilir misiniz?

Yakın zaman önce bir yazı yayımladım. Ortadoğu'da Demokrasi Projesi tarafından yayınlandı bu yazı. Çalışma ABD Kongresi'nde üyeler tarafından da okundu. Bu yazıda ABD ve AB yönetimlerine Suriye konusunda Türkiye ile işbirliği yapmalarını önerdim. Çünkü Türkiye'nin hem Beşar Esad hem de Suriye

halkı üzerinde önemli bir etkinliği bulunmaktadır. Türkiye'ye bu konferansa izin verdiği için minnettarız. Bunun yanı sıra Türkiye bölgenin önde gelen ülkelerinden biri olarak görülmektedir. Başbakan Erdoğan'ın açıklamaları halk arasında önemli etki yaratmaktadır ve minnettarlık duymaktadırlar. İşte bu nedenle Türkiye'nin göstericileri desteklemesine yani haklı tarafta yer almasına ihtiyacımız bulunmaktadır. Suriye özgür olmalıdır ve kölelik dönemine geri dönmemelidir. Türkiye ve diğer ülkeler de işte bu nedenle destek olmalıdırlar. Başarmamız için bize yardım etmeleri. Suriye'de bir katliama izin verilmemelidir. Daha fazla insan ölümüne izin verilmemelidir. Bu nedenle Türk hükümeti bize yardım etmelidir.

Bu destek noktasında atılacak adımları somut olarak sıralayabilir misiniz?

İlk olarak İslam Konferansı Örgütü'nün harekete geçirilmesi gerekmektedir. Bu gerçekten çok önemlidir. Bu örgüt Suriye'de şiddetin kınanması ve şiddetin sona erdirilmesi konusunda bazı adımlar atmalıdır. Aynı zamanda Türkiye Suriye muhalefeti ile daha yakın ilişki içine girmelidir. Muhalefet liderleri ile görüşmeleri gerekmektedir. Bir zaman tablosu çerçevesinde geçiş süreci için plan oluşturulmalıdır. Suriye rejimi yıkılacaktır. Bu artık sadece zaman meselesidir, aylarla sınırlıdır. Kesinlikle yıkılacaktır. Bu nedenle Türkiye'nin Esad rejiminden ziyade Suriye halkı ile ilişkiye geçmesi çok daha önemlidir.

Rejim yıkılmasının ardından Arap Alevilerin, Dürzilerin ve Hıristiyanların durumu ne olacaktır? Çünkü biliyoruz ki bu grupların önemli bir bölümü rejimi destekledi.

Suriye'deki Hıristiyanlar Mısır'dakilerden farklıdır. Suriyeli Hıristiyanlar orta ve üst sınıfa mensuptur. İş dünyasında etkilidirler. Şam ve Halep'te çok zenginlerdir. Bu nedenle Hıristiyanları siyasi sürecin dışında düşünmek çok zordur. Mısır'daki durum böyle değil. İşte bu nedenle Suriye'de Hıristiyanlara ilişkin

bir kaygı bulunmamaktadır. Geçen ay içinde “Değişim İçin Ulusal Girişim” gerçekleştirdik ve burada Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı'nı protestocuları desteklemesi ve Beşar Esad'a görevi bırakması için baskıda bulunma çağrısı yaptık. Savunma Bakanı Arap Alevi kökenli ve bu da Arap Alevi halka bir güvence oluşturacaktır. Geçiş dönemine Arap Alevi toplumun önde gelen bir ismi liderlik edecektir. Bu bizim inandığımız düşünce ve halen de bunun olması için bastırıyoruz. Dürziler zaten şu anda bizimle birlikte. Arap Alevilerin de bir kısmı bizimle birlikte. Arap Alevilerin birçoğu şu an Esad rejiminin kendilerini rehin olarak kullandığını ifade etmektedir.

Sayın Ziya, çok teşekkür ediyoruz.

4.5. Suriye İçin Çağdaşlık ve Demokrasi Partisi Üyesi ve Antalya Konferansına Suriye Arap Alevi Toplumunu Temsilen Katılan Sunda Süleyman ile Mülakat

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

SÜLEYMAN: İsmim Sunda Süleyman. Hama'nın bir dış mahallesinden geliyorum. Yaşadığım yerde çoğunlukla Arap Alevi kökenliler bulunmaktadır.

Herhangi bir aşiret mensubu musunuz?

Biz mezhebe bağlıyız. Bizde bağlılık mezhebedir.

Antalya Konferansında Arap Alevileri temsilen mi yoksa bireysel olarak mı bulunuyorsunuz?

“Suriye İçin Çağdaşlık ve Demokrasi” isimli bir partinin üyesiyim. Bu partiye bağlı olarak çalışan bir eylemciyim.

Toplantıya katılımınız nasıl gerçekleşti ve konferans hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Bu konferansı organize eden bazı muhalif gruplar tarafından davet edildim. Konferansta bütün katılımcılardan sonuç bildirgesinde yer alması için öneriler getirmesini istedik. Bu bildirge de zaten konferansın sonucu ve çıktısı olacaktır. Herkes bazı öneriler getirdi. Bu öneriler sonuç bildirgesinde yer alacak. Benim üyesi olduğum Parti'nin önerilerinden biri Suriye Devrimi'nin tüm Suriye halkını kapsadığı, tüm mezhepleri içine aldığıydı. Hepimizin tek bir ortak hedefi var ki o da rejimin yıkılması. Diğer önerimiz ise rejimin yıkılmasından sonra azınlık gruplarına güvenceler verilmesidir. Özellikle de Suriye Devrimi zaferinin ardından Arap Alevi azınlığa yönelik olarak bir şiddet hareketinin olmaması konusunda güvenceler olmasını önerdik.

Özellikle Batı'daki genel algı Suriye rejiminin Arap Alevi rejimi olduğu yönündedir. Ancak burada Beşar Esad ve çevresindeki Arap Alevi kökenli olmasına rağmen Arap Alevi halkın çoğunluğunun rejimi desteklemediği söylendi. Siz Suriye rejimini bir Arap Alevi rejimi olarak tanımlıyor musunuz?

Her şeyden önce Suriye rejimini bir Arap Alevi rejimi olarak tanımlamamız doğru olmayacaktır. Çünkü baba Hafız Esad döneminde dahi birçok muhalif figür Arap Alevi mezhebine mensuptu ve diğer bütün muhalifler gibi onlar da hapse atıldı, işkence gördü ve öldürüldü. Bu birinci nokta. İkinci nokta birçok Arap Alevi rejimi bir nedenden ötürü desteklemektedir. Rejim her zaman Arap Alevi kartını oynamıştır. Bütün Arap Alevilerin kendisine bağlı olduğunu varsaymıştır. Ancak gerçekte durum böyle değildir. Çünkü Beşar Esad ve babası Hafız Esad Arap Alevilere en fazla zarar veren kişiler olmuştur. Rejimin yolsuzluğa bulaşmış olması Arap Alevilere olan bakışı da olumsuz etkilemiştir. Arap Aleviler tabii ki mezheplerine bağlıdır ancak ülkelerine, vatanlarına olan bağlılıkları çok daha önemlidir.

Suriye'de rejimin yıkılması durumunda Arap Alevi azınlığa yönelik bir şiddet hare-

keti, Sünniler ve Arap Aleviler arasında iç savaş yaşanması olasılıkları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Şunu çok iyi bilmek gerekir ki Arap Aleviler Suriye'deki tek azınlık grup değildir. Suriye'de Arap Aleviler, Hıristiyanlar, İsmaililer, Şiiler ve Dürziler de bulunmaktadır. Tüm bu topluluklar bir arada Suriye ulusunu oluşturmaktadır. Rejim kurulduğundan beri bu toplulukları bölmeye çalıştı, her grubu diğer gruptan korkmaya doğru yönlendirdi. Rejim sürekli olarak bu korku kartını oynadı. Arap Alevilere dediler ki "bize bağlı kalmazsanız Sünniler sizi sürgün edecek." Suriye'deki tüm azınlık grupları bu tuzağa düşürüldü. Bu gruplar rejimin hep kendilerini koruduğuna inandı. Çünkü resmi medyada bu böyle işlendi. Bunu sürekli olarak savundular. "Bu insanlar size saldıracak" diye sürekli olarak söyleniyordu. Hatta bunun da ötesine geçerek Arap Alevilere silah da verdiler. Bu kişiler sadece Arap Alevi değil aynı zamanda suçlu, çete mensubu kişilerdi. Bu kişilerin hepsi de Arap Alevi değildi. Bunlara Sünnilere saldırmaları söyleniyordu. Sünniler bu tuzağa düştü, Arap Aleviler bu tuzağa düştü. Bizim görevimiz halkımız arasında bilinçlenmeyi sağlamak. Bu yaşananların büyük bir tuzak olduğunu göstermek. Bunun en büyük kanıtı hepimizin burada bir arada olması ve her konuda anlaşabilmemizdir. Hepimiz tek bir amaca yöneldik ve aynı şeyi istiyoruz. Özgür ve demokratik bir Suriye.

Banyas ve Lazkiye'de yaşayan Arap Alevilerin birbirinden farklı konumlarda olduğunu biliyoruz. Bu farklıklar nedir ve hangi Arap Aleviler rejimi desteklemekte hangileri desteklememektedir?

Suriye'de Arap Aleviler birçok şehir ve köyeye dağılmış durumdadır. Şam'da gerçekleşen ilk gösteri Arap Alevi bir genç tarafından kaydedilerek internete konmuştu. Arap Aleviler arasında da diğer toplumlar farklı düşünen kesimler bulunmaktadır. Şam'da yaşayan insanlar örneğin bölünmüş durumdadır. Şanlı Sünnilerin bazıları rejimi desteklemekte ba-

zıları ise muhalif kanattadır. Dolayısıyla Arap Alevileri de sınırlamak mümkün değildir. Bu Arap Alevi meselesi esasen icat edilmiştir. Bizler esasen "bu Arap Alevi bu Sünni" bile demeyiz. Bu Suriye'de bir tabu değildir ancak insanları mezheplerine göre ayırmayız. Bu ilk konu. İkinci olarak, kıyı kesimde yaşayan Arap Aleviler, Hama gibi iç kısımlarda yaşayan Arap Alevilere göre rejim tarafından daha fazla imkana sahip olmuş olabilirler. Dolayısıyla iç kesimlerde yaşayan Arap Aleviler kıyılarda yaşayan Arap Aleviler gibi ayrıcalıklı konumda olmamıştır. Rejimi destekleyenler ve muhalif olan Arap Aleviler de bu farklı kesimde yaşayan Arap Alevilerdir.

Bu süreçte Türkiye'nin pozisyonu hakkında ne düşünüyorsunuz, Türkiye'den daha fazla ne yapmasını bekliyorsunuz?

Türkiye halkı ve hükümeti çok önemli adımlar attı. Suriye'de yaşananları desteklemek için çok güzel adımlar attı. Türkiye ve Suriye rejimi arasındaki yakın ilişki, bu süreci biraz daha zorlaştırdı. Buna rağmen Sayın Gül, Erdoğan ve Davutoğlu tarafından Suriye'de reform sürecinin hızlanması, kanın durması için atılmış oldukları adımlar son derece umut verici. Türk halkından büyük umudumuz ve beklentilerimiz bulunmaktadır. Özellikle hükümetten beklentimiz fazla çünkü Türk hükümeti seçilmiş bir hükümettir ve halkını temsil etmektedir. Bu nedenle Suriye'de kanın durması için daha fazla rol oynamalarını beklemekteyiz.

Sayın Sunda çok teşekkür ediyoruz.

4.6. ABD'de Faaliyet Gösteren "CAIR-Chicago" İsimli İnsan Hakları Örgütü Üyesi ve İnsan Hakları Avukatı Suriyeli Eylemci Yaser Tabbara ile Mülakat

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

TABARA: İsmim Yaser Tabbara. Suriye kökenli Amerikalı avukatım. Chicago'da on yıldan bu yana hukuk alanında çalışıyorum. Su-

riye kökenliyim, Chicago'da doğdum, Şam'da büyüdüm ve daha sonra tekrar ABD'ye döndüm. Siyaset Bilimi ve Hukuk öğrenimi gördüm. İlgi alanım İnsan Hakları ve Bireysel Haklar konusudur. Chicago'da faaliyet gösteren "CAIR-Chicago" isimli bir örgütün üyesiyim. Bu örgütün amacı ABD'de yaşayan Arap ve Müslüman kökenli halkların haklarının korunmasıdır. Halen Chicago'da bir avukatlık bürom bulunmaktadır.

Antalya'daki muhalefet toplantısındaki konunuz nedir?

Ben toplantıyı muhalefet toplantısı olarak nitelendirmenin doğru olmadığını düşünüyorum. Toplantı bütün dünyaya bu hareketin ana güç olduğunu, marjinal bir hareket olmadığını göstermiştir. Biliyorsunuz Suriye muhalefeti hep organize olamamakla, parçalı olmakla, zayıf olmakla ve Suriye'de yaşamıyor olmakla suçlanıyordu. Dünya tarafından Suriye muhalefetine algılanışı bu şekildeydi. Bağımsız olan, herhangi bir siyasi harekete üye olmayan veya siyasi gündemi olmayan birçok özgür düşünen Suriyeli bulunmaktaydı. Şimdi burada bütün bu insanlar bir araya gelerek bütün dünyaya çok güçlü bir mesaj gönderiyorlar. Bu mesaj da "Suriye'de devrimi destekliyoruz" mesajıdır. Bu konferansın en büyük başarısı bu olmuştur.

Konferans sonunda bir Komite kurulacak ve burada Müslüman Kardeşler'den Kürt gruplara kadar değişik kesimlere pay verilecek. Bu Komite hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bence bu konferans hakkındaki yanlış algılamalardan biri de Libya örneğinde olduğu gibi bir Geçici Konsey oluşturulacağıdır. Bu doğru değil. Bu konferansın düzenlenmesinin tek bir amacı vardır ve o da Suriye Devrimi'ni desteklemektir. Esasen burada kurulacak olan bir Konsey değil Komite olacaktır ve bahsettiğim amaca dönük olarak çalışacaktır. Bu doğrultuda dünyanın dört bir yanındaki Suriyeli eylemcileri bir araya getirmeye çalışacak-

tır. ABD, Avrupa, Arap ülkeleri ve dünyanın geri kalan bölgelerinde yaşayan Suriyeliler tarafından bu yönde birçok çaba gerçekleştirilmişti. Ancak bu çabalar çok da koordineli bir şekilde yürümüyordu. Bu konferans, bütün eylemciler arasında bir uyum, işbirliği sağlama çabasının ürünüdür. Böylece yapılan işin etkisini artırmak amacındayız. Bu nedenle konferansın sonucu işbirliğinin sürekliliğinin sağlanması olacaktır. İşbirliğini sağlayacak bir organa ihtiyaç duymaktayız. İşte bu organ kurulacak Komite'dir. Bu Komiteyi oluşturmak için farklı yöntemler söz konusu ancak en fazla kabul gören seçim yapılması. Oylama yoluyla Müslüman Kardeşler, Kürtler ve herkesin temsil edilmesini sağlamaya çalışıyoruz. Böylece gerçek temsil gücü olan bir Komite olacaktır.

Konferansta gruplar arasında herhangi bir sorun yaşanıyor mu? Farklı muhalif gruplar ortak bir zeminde buluşabildiler mi?

Konferansa ilk geldiğimde beklentim çok düşük seviyedeydi. Birkaç nedenden ötürü olumlu anlamda şaşırdığımı söyleyebilirim. Ayrımın boyutunu görünce, sorunları görünce, farklı vizyonları görünce açıkçası konferansın başarısız olacağını düşünmüştüm. Sadece sloganlar atılarak, marşlar söylenerek tamamlanacağını düşünmüştüm. Ancak böyle olmadı. Konferans şaşırtıcı derecede medeni bir havada geçti. Şaşırtıcı derecede verimli oldu. Evet, egolar vardı, başkaları ile çalışmayı sevmeyen klasik lider karakterleri vardı. Ancak benim görüşüme bu unsurlar burada hiçbir siyasi gündemi olmadan bulunan Suriyeli gençlerin varlığının gölgesinde kaldı. Bu gençlerin aklında tek bir düşünce vardı ki o da çalışmak ve sonuç almak.

Burada başarılı bir diğer konu çalıştayların, komitelerin oluşturulması oldu. Bunlar işbirliğinin nasıl sağlanacağı, kanıtların korunması gibi konularda uzun tartışmalar gerçekleştirdiler. Kanıtların korunması yasal süreçlerin yürütülmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra medya alanında nasıl

organize olabileceğimizi konuştuk. Aynı anda dünyanın farklı yerlerinde aynı mesajı verecek ve yüz binlerce Suriyelinin katıldığı Suriye Devrimi'ne destek verme amaçlı toplu protesto gösterilerinin nasıl organize edileceği konusunda tartıştık. Yani çok önemli konularda ilerleme sağlandı. Bu da konferanstan memnun kalmamı sağlayan ikinci unsurdur.

Ancak buradaki gruplar arasında çok fazla görüş farklılığı olduğunu düşünmüyor musunuz? Bu farklılık devrimin başarısını engelleyebilir mi?

Şunu fark etmemiz gerekir ki bu konferans modern Suriye tarihinde ilk kez farklı geçmişlere sahip grupların bir araya geldiği bir toplantıdır. Suriye toplumu tam bir mozaiktir. Dini, etnik, siyasi olarak farklı kesimler bulunmaktadır. Beşar Esad rejimi tarafından sürekli olarak mezhepsel korkulara maruz bırakıldık. Yani rejim kendi alternatifi olarak hep istikrarsızlık ve çatışmayı sundu. Böylece ne umudumuz ne de geleceğimiz oldu. Ancak bu konferans gösterdi ki aramızdaki bütün farklara rağmen bir araya gelebiliyoruz. Bir araya gelerek ortaya bir şeyler koyuyoruz, çalıştaylar düzenliyoruz ve ortak hareket yönünde adımlar atıyoruz. Bazı çalıştaylara katılmamızı çok isterdim. İzleyiciler daha çok konferansın siyasi sürecine dahil oldu ve takip etti. Siyasi kısımlar hep tartışmalı olur. Bu nedenle sanki tartışmalar, görüş farklılıkları çok fazlamış gibi görülmüş olabilir. Siyasi kısımlar her zaman tartışmalı olur. Bu süreç pazarlıkların olduğu, her grubun daha fazla temsil hakkı kazanma çabası içinde olduğu süreçlerdir. Bence bu da sağlıklı bir süreçtir. Suriyeliler ilk kez demokratik bir süreçte bir araya geliyorlar. Bazı tartışmaların olması çok doğaldır ancak çok olumsuz bir durum oluşmamıştır. Herhangi bir kişi ya da grup konferansı terk etmemiştir. Kimse "ben bunu ummuyordum" dememiştir. Açıkçası ben bu tarz sorunlar bekliyordum gelmeden önce. Dolayısıyla bence çok başarılı bir konferans ve beklentilerimin üzerinde gerçekleştiğini söyleyebilirim.

Türk halkı ve hükümetine ne mesaj vermek istersiniz?

Bu konferanstaki herkes aynı mesajı sürekli olarak veriyor. Herkes Türk halkına bizi misafir ettiği, bizi kabul ettiği, bizim durumumuza anladığı, davamızı desteklediği, ülkelerini bize açtıkları için minnettar. Bu son derece hassas bir siyasi konu. Bu durumun Türk halkı ve hükümeti açısından çok da kolay ve memnuniyet verici bir durum olmadığını biliyoruz. Bunu takdir ediyoruz. Konferansın ilk gününde Suriye rejiminin siyasi tutuklulara af çıkardığına ilişkin haber geldi. Verdiğimiz ilk tepki hemen bir gösteri düzenlemek oldu. Gösterinin sonunda herkes "Şükran Şükran Türkiye" (Teşekkürler Teşekkürler Türkiye) şeklinde bağırıyordu. Herkes tek bir ağızdan bunu söylüyordu. Bu slogan buradaki insanların duygularını yansıtmaktadır. Siyasi boyutta ise Türk hükümetinden Beşar Esad yönetimine karşı daha sert tavır almasını bekliyoruz. Türk hükümetinin şu ana kadar yapmış oldukları da inanılmaz. Ancak bir adım ileri gidilmesi gerekmektedir. Bu adım da Beşar Esad rejiminin tartışmasız bir şekilde meşru olmayan bir yönetim olduğunu açıklaması ve Beşar Esad'a şiddet kullanmaya son vererek demokratik sürecin önünü açması çağrısında bulunmasıdır.

Sayın Tabbara, değerli fikirlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

4.7. Suriye Türkmen Hareketi Sözcüsü Ali Öztürkmen ile Mülakat

ORSAM: Sayın Öztürkmen öncelikle Suriye Türkleri hakkında genel bir bilgi verebilir misiniz?

ÖZTÜRKMEN: Suriye Türkmenlerinin bugün bilinen Suriye coğrafyasına geliş tarihleri 1060-1070'li yıllar arasındadır. Selçuklu Dönemi'nde Oğuz boylarının bu topraklara göç etmesiyle başlamıştır. Selçuklular, Selçuklu Devletini kurup yönetimi atabeylere bırakmasından sonra Türkmenler bu coğrafyada

etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Özellikle Haçlı Seferleri'nde ve Kudüs'ün fethi sırasında önemli faktör olmuşlardır. Türkmenlerin bu topraklardaki varlıkları, Selçuklularla başlayıp, Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı sonucu bu toprakları kaybetmesine kadar, 1000 yıllık bir tarihe dayanmaktadır. Daha sonra Fransız mandasına bırakılan topraklar, bugünkü Ortadoğu'yu oluşturmaktadır; Suriye, Filistin, Lübnan ve Irak. Türk unsuru bu toplumlari oluşturan gruplardan biridir.

Suriye Türkmenleri'nin şu an ki nüfusu nedir? Genel olarak nerelerde yaşamaktadırlar?

Yoğunluk olarak Halep vilayetinde yaşamaktadırlar. Halep vilayetinin şehir merkezinde ve yaklaşık olarak 140 köyünde yaşamaktadırlar. Bu köyler doğuda Celavus sınırından başlayıp, Azez ve Afrin'e doğru uzanır. Halep'ten sonra, Türklerin yoğun olarak yaşadıkları ikinci il Humus'tur. Humus'ta şehir merkezinde ve yaklaşık 60 köyde Türkler yaşamaktadır. Türklerin yoğun olarak yaşadığı diğer bir il Lazkiye'dir. Lazkiye'de "Bayır Bucak Türkmenleri" olarak bilinmektedirler ve 70'ten fazla köyümüz vardır. Ayrıca Şam'ı "kutsal kent" kabul edip oraya yerleşen çok sayıda Türkmen vardır. Şam'ın kırsal kesiminde ise 4-5 Türkmen köyü vardır. Golan Tepeleri'nin işgal edilmesinden sonra burada bulunan yaklaşık 20 tane Türkmen Köyü'ndeki Türkmenler Şam şehir merkezine ve varoşlarına gelmiştir. Türkiye ile sınır olan Rakka vilayetinde yaklaşık 10, Hama'da 10, İdlip'te 5 ve Dara'da 5 Türkmen köyü bulunmaktadır. Türkmenler Suriye'de çok geniş bir coğrafyaya dağılmış durumdadır. Bu nüfusa rağmen Türkmenlerin bugün Suriye siyasetinde yer alamamalarının nedeni yıllardan beri büyük baskı altında yaşamış olmalarıdır. Fransız mandası döneminde başlayan ve milliyetçi Arap rejimlerinde, Baas rejiminde süren bu ağır baskılar sonucu Türkmenler Türk Dünyası'ndan kopmuş ve asimile olmuştur. Bugün Ortadoğu'da Tunus'tan başlayıp Suriye'ye kadar esen bu bağımsızlık rüzgarı Türkmenlere, Suriye'nin

bu yeni oluşumu içerisinde etkin bir rol oynamaya isteği uyandırmıştır.

Şu an Suriye'deki halk hareketleri içinde Türkmenler de yer almakta mıdır?

Türkmenler bir örgütlenme çerçevesinde değil, bireysel olarak hareket etmektedir. Suriye Türkmenleri olarak amacımız, yeni oluşumda haklarımızın korunmasını sağlamak ve Suriye'yi oluşturan üç ana unsurdan (Arap, Kürt, Türkmen) biri olduğumuzu kabul ettirmektir. Bugünkü verilere göre Suriye'de yaklaşık 3,5 milyon Türkmen vardır. Suriye Türkmenleri'nin % 99'u Sünni, Halep'te bulunan az bir bölümü ise Şii'dir. Bunlar Anadolu Alevileri'ndendir. Suriye Türkmenleri genellikle Halep'te geçmişteki boy yapılarını korumaktadır. Aşiret yapısına sahiptirler. Diğer Türkmen bölgelerinde bunu göremeyiz.

En büyük Türkmen aşiretleri hangileridir?

En büyüğü Beydili Boyu'dur. Diğerleri İlbeyle Boyu'dur. Her iki boy da Halep'tedir. Sivas'tan gelmektedirler.

Suriye'deki Türkmen nüfusu için 3,5 milyon dediniz. Bu rakama dilini unutmüş olan Türkmenleri katıyor musunuz? Eğer katıyorsanız dilini ve kimliğini koruyan Türkmenlerin sayısı nedir?

Dilini koruyan Türkmen sayısı yaklaşık 1,5 milyondur. Bu da yaklaşık olarak % 5'e tekabül eder. Diğer 1 milyon kişi ise Türkçeyi unutmüş ama kimliğini kaybetmemiştir. Halep'te, Humus'ta dilini unutmüş ama Türkmen kimliğini bilen, koruyan Türkmen ailesi vardır.

Suriye Türkmeni'nin kimliğinin yapı taşı sizce nedir? Müslümanlık mı daha belirleyicidir, Türkmen olmak mı yoksa Suriyeli olmak mı?

Yılların getirdiği baskı nedeni ile çoğu bölgelerde İslam kimliği ön plandadır. Türklüğün unutulması, Türkmenlerin pasifleştirilmesi-

nin sonucudur. Çoğu Türkmen, özellikle, iç bölgelerde ve kırsal kesimlerde yaşayanlar, Türkmen'in ne anlama geldiğini bilmemektedir. Bu kendi kültüründen, tarihinden baskı sonucu koparılmanın sonucudur.

Suriyeli Türkmenlerin bir çatı örgütü var mı? Bildiğim kadarıyla partileşme olmadı ama mesela bir derneğiniz var mı?

Eski Baas rejiminde Suriye Türkmenlerine hiçbir örgütsel hak tanınmamıştır. Ne bir dernek kurma ne de siyasi hareket imkanı bulabilmişlerdir. Bazı bölgelerde Türkmenlerin kendi dillerinde türkü söylemeleri bile yasaklanmıştır. Böyle bir rejimde Türkmenler örgütsel hayata geçme imkanı bulamamıştır. Ama bu yeni oluşum içinde umut ediyoruz ki Türkmenler siyasi ve toplumsal bir hareket olarak haklarını savunabilecek duruma gelirler.

Türkmen kimliğini savunacak bir hareket için taban olduğunu düşünüyor musunuz?

Türkmen halkı, özellikle aydın kesim büyük bir istek içerisindedir. Böyle bir hareketi halk arzulamaktadır. Bugüne kadar olmaması Suriye Türkmenlerinin büyük bir bölümünün eğitimsiz olmasından ve Baas propagandalarının etkin olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca din faktörü yanlış yansıtılmıştır. Dinin üstün kimlik olarak tanınması ve Türkmen kimliğinin asimile edilmesi en büyük engellerden olmuştur. Bu da rejim tarafından desteklenen din adamlarının yaptığı propagandalarla sağlanmıştır. Benim kanaatime göre Suriyeli Türkmenler bu hareketin büyük arzusu içindedirler. Suriye'de bugünden sonra uygulanacak rejim, sivil demokratik bir sistem olacaktır. Suriye'deki tüm halkların çıkarlarını gözetecek, modern ve sivil bir demokrasi gerekmektedir. Başka bir sistem Suriye halklarının çıkarlarını gözetemeyecektir.

Suriye'de yaşanan son ayaklanmalarda Türkmenlerin pozisyonu nedir? Ortak bir tavır sergiliyorlar mı? Rejimi destekleyenler bulunmakta mıdır?

Türkmenler yıllardır bu fırsatı beklemektedir. Türkmenler dünya şartları içinde bu rejimin daha uzun sürmeyeceğini bilmektedir. Fakat ne yazık ki kendi örgütlenmelerini bu olaylardan önce gerçekleştiremediler. Bunun da tek nedeni az önce de söylediğim gibi yılların getirdiği korkudur. Türkmenler muhalif hareketlere destek vermektedir. Örneğin Humus Türkmenleri muhalif hareketlerde büyük rol oynamaktadır. Humus'ta 15'ten fazla şehit verdik. Ayrıca yüzlerce kayıp ve tutuklu Türkmen var. Lübnan sınırındaki iki Türkmen köyü ayaklandıkları için Baas çeteleri tarafından bombalanmıştır. Oralara ulaşma imkanımız olmadığı için tahmini rakamlar verebiliyorum. Bugün Suriye Türkmenler yaklaşık olarak 100 kayıp vermiştir. Şam ve Lazkiye'de 2 şehidimiz var. Kayıplarımız ve tutuklularımız hakkında elimizde kesin bilgiler yoktur.

Bu tür değişim dönemlerinde bir grubun siyasi bir hareketi olması çok önemlidir. Bu sayede yeni oluşacak yapıda mümkün olduğu kadar çok paya sahip olmak için çaba sarf edilebilir. Antalya'da düzenlenmekte olan Suriyeli muhaliflerin toplantısında Türkmenlerin sesini duyurma noktasında bir eksikliği olduğunu düşünüyor musunuz, daha fazla neler yapılabilir?

En büyük eksiklik Türkmen hareketinin örgütlenmemiş olmasıdır. Bu konuda çok geç kalındı. Çünkü Suriye Türkleri yıllardır unutulmuş dış Türklerdi. 1996'da Baas rejimi tarafından yapılan katliamlar sonucu dünya gündemine gelebildik. Ayrıca Türkmenlere baskılar sonucu örgütlenme şansı tanınmışken Kürtler eski sistemden yararlanmıştı. Örgütsel alt yapılarını hazırlamıştır ve bugün imkanları vardır. Türkmen hareketinin en kısa zamanda örgütsel hale gelmesi gerekmektedir. Bunun için Suriye Türkleri Derneği ve Suriye İnsan Hakları Derneği kurulması ve bunlar da siyasi bir partinin tabanını oluşturacak şekilde faaliyet göstermelidir.

Rejim değişikliği durumunda nasıl bir siyasi sistem öngörüyorsunuz. Laiklik, fede-

ralizm tartışmalarına nasıl bakıyorsunuz? Bunun yanı sıra Türkmenlerin ne gibi talepleri vardır?

Öncelikle Suriye Türkmenlerinin yeni anayasa da Suriye halkını oluşturan esas unsurlardan biri olarak yer almasını bekliyoruz. Ayrıca anadilde eğitim hakkının ve diğer sosyal hakların verilmesini istiyoruz. Bugüne kadar Arap faşizmi uygulanmıştır ve Türkmenlere hiçbir sosyal hakları verilmemiştir. Bu nedenle birçok Suriye Türkmen'i kendi kimliğini kaybetmiştir. Bizim amacımız kimliklerini yeniden kazanmalarını sağlamaktır. Diğer konulara gelince, Suriye'de federatif yapı olmasını beklemiyorum. Çünkü Suriye insanı içinde bulunduğu olguyu çok iyi kavramış durumdadır. Hiçbir etnik yapı belirli bir bölgede sınırlanmamıştır. Halk diğer etnik gruplarla iç içedir. Bu gruplardan bazılarının federatif yapıda toplanması mümkün değildir. Coğrafi dağılım da bu oluşuma elverişli değildir. Örneğin Türkmenler Suriye'nin birçok bölgesine dağılmış durumdadır. Bu Arap Aleviler, Hıristiyanlar ve Kürtler için de geçerlidir.

Örneğin Fransız mandası döneminde bugünkü Suriye topraklarında söz konusu gruplara farklı siyasi yapılar oluşturulmuştu. Böyle bir yapı günümüzde mümkün müdür?

Bugünkü oluşum içinde mümkün değildir. Cumhuriyet döneminde gruplar çok dağılmıştır. Bu şartlar altında federatif yapı oluşması mümkün değildir. Örneğin Kürtlerin çoğunlukla yaşadıkları Haseke vilayetindeki Kamışlı. Kamışlı şehir merkezi Kürt ağırlıklıyken kırsal Arap ağırlıklıdır. Şehir merkezinin ayrı tutulup kırsalın ayrı tutulması düşünülemez. Kamışlı'da Kürtler, Hıristiyanlar, Ermeniler ve Süryaniler vardır. Burayı federatif bir yapıya dönüştürmek düşünülemez. Hem o grupların hem de Türkmenlerin hakkını koruyacak demokratik bir merkezi yapının daha uygun olacağını düşünmekteyim. Din açısından ise Suriye halkının %15'ini Hıristiyanlar ve farklı mezheplerden insanlar olduğu için teokratik bir siyasal sisteme kesinlikle karşıyım. Bu ne-

denle Suriye için en uygun sistemin sivil demokrasi olacağı kanaati içersindeyiz. Laiklik de bunun bir parçasıdır. Bugün Suriye'de Şeriatı savunacak çok az bir grup olacağını düşünüyorum.

Suriye muhalefeti içinde ve Antalya toplantısında Müslüman Kardeşler hareketinin rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben çok etkili olduklarını düşünmüyorum. Antalya toplantısına Müslüman Kardeşlerden katılanlar, parti adına değil şahısları adına katılmıştır. Şeriat propagandası yapılmıştır ama katılımcılar tarafından ilgi görmemiştir. Laikliğin şuan tartışılacak bir konu olmadığı, halk hareketlerinin başarıya ulaşması durumunda konuşulması gerektiği vurgulanmıştır.

Müslüman Kardeşlerin daha çok Sünni Arap halk tarafından desteklendiğini biliyoruz. Sizce Suriye'de Müslüman Kardeşlerin gerçek güç kaynağı nedir?

Artık halk eski düşünceleri taşımamaktadır. Suriyeliler katı dini görüşü bir kenara bıraktı ve yenedünya şartlarına uygun görüşlere kavuştu. Ben artık Müslüman Kardeşlerin eski gücünde olduğuna inanmıyorum.

Müslüman Kardeşlerin olası bir rejim değişikliğinde ön plana çıkacağına inanmıyorsunuz?

Suriye halkının isyan hareketi sivil ve barışçıl bir harekettir. Hiçbir siyasi partinin güdümünde değildir. Bugünkü siyasi oluşumların tümü bu hareketle paraleldir. Hiçbir oluşum bu hareketin önüne geçmemektedir. Bunu Antalya toplantısında çok açık gördük. Bu Türkmenler için de, Kürtler için de Müslüman Kardeşler için de geçerlidir.

Türkmenlerin Suriye'deki diğer gruplarla ilişkileri nasıldır?

Biz tüm gruplarla iyi ilişkilere sahibiz. Tüm gruplar diğer grupların çıkarlarına olumlu şekilde bakmaktadır. Hepsi bizim mağdur oldu-

ğumuzun farkındadır ve neden kendimizi bu kadar geç tanıttığımızı sormaktadır. Muhalif grupların hepsi Türkmenlerden olumlu söz etmektedir ve ileride haklarımızın korunacağını söylemektedirler.

Muhalif hareketin nasıl sonuçlanacağını düşünüyorsunuz? Sizce Beşar Esad reformlar yapıp devam mı etmeli mi yoksa rejim değişikliği kaçınılmaz mıdır?

Bugün gelinen noktaya bakarsak, rejim ve halk arasında barış yolunun kalmadığını görürüz. Şu an Suriye’de 2000’den fazla insan ölmüştür. Ayrıca isimleri tespit edilmeyen birçok insan ölmüştür. Humus’ta barışçıl bir oturma eyleminde Suriye güvenlik güçleri tarafından rastgele ateş açılmıştı. 18 kişinin cesedi bizim arkadaşlarımız tarafından toplanmıştır. 50’den fazla ceset ordu arabalarına atılarak götürülmüştür. Birçok toplu mezar tespit edilmiştir. Birçok bölgeden cesetlerin verilmediğine dair haberler gelmektedir. Lazkiye’de toplu mezarlar vardır. Bu cesetler konteynirlara doldurulup denize dökülmektedir. Rejim yıllardan beri gizlediği yüzünü deşifre etmiştir. Halkı yönetecek bir sistemin haktan yetki alması gerekmektedir.

Beşar Esad rejiminin reform yapabileceğine inanıyor musunuz?

Beşar Esad’ın rejimi babasının rejiminin uzantısıdır. Halkın sevgisi göstermelidir. Sevgi baskıyla olmaz. Rejim bugüne kadar halka makyaj yaparak yaklaştı. Bizim Türkmen olarak yeni dönemde birçok başvuru oldu. Tümüne karşı gelindi, başvuru yapan arkadaşlarımız fişlendi. Siyasi tutuklulara af getirileceği söylendi. Ben de onlardan birisiyim. Devletle ilgili olan tüm işlemlerde engellerle karşılaşıyorum. Bu rejim artık yasallığını kaybetmiştir. Suriye halkının istekleri Suriye’de yeni bir rejimin gelmesiyle karşılanabilir.

Suriye rejimi meşruluğunu kaybetti diyorsunuz fakat Tunus’tan farklı olarak Suriye’de rejim bütünlüğünü korumakta.

Ordu, güvenlik birimleri bastırma iradesi göstererek rejimin yanında yer alıyor. Bu durumda rejim değişikliği nasıl gerçekleşecek?

Suriye’nin verilerine bakarsak bugün gelinen nokta iç savaşa gitmektedir. Rejim bu noktaya bizi bilerek getirmektedir. Halk bugüne kadar direnmemiştir. Ama gidilen noktada direnecektir. Rejimin hala ayakta olması, aile yapısının üstüne kurulmasından kaynaklanmaktadır. Bu ordu için de istihbarat için de geçerlidir. Ordu içinde alt kademedeki subaylarda iç çatışmalar olduğu görülmektedir. Bazı askerler halka silah doğrultmamaktadır. Bu askerlerin rejimin güvenlik birimleri tarafından anında infaz edildiği ve teslim alınan asker cesetlerini tümünde işkence izleri olduğu görülmektedir.

Yani rejimin kendi içinde ayrılımlar olacağını savunuyorsunuz. Uluslararası bir müdahale olabilir mi?

İleriki dönemlerde katliamlar artacaktır. Bu durumda halk daha güçlü bir hale gelecek ordu güçsüzleşecektir. Ordu artık farklı bölgelerden direk bilgi alamamaktadır. Kendi içindeki çatlakları duydukça yıpranacaktır. Suriye’ye yapılacak bir askeri müdahaleyi savunmuyorum. Sadece rejim baskı altına alınmalıdır.

Suriye’de rejimin yıkılmasından sonra eli silahlı grubun ülkeyi iç savaşa götürmesi ihtimali var mıdır?

Bunun yaşanmasını istemiyoruz. Bazı gruplar refleks gösterebilir. Böyle bir risk var. Suriye Ortadoğu’da en dikkat çeken, bazı politikaların oluşumunda etkin rol oynayan bir ülkedir. Suriye’de oluşabilecek siyasi boşluğu bazı terör grupları bahane edip eylemler yapabilirler. Suriye’de Şabiha örgütü var örneğin. Rejimin silahlı çeteleri. Ama Şabiha örgütü o kadar güçlü bir örgüt değildir. Kaynağı kesildiği anda kendi içerisinde biter. Şu an ki gücü rejim tarafından tanınan imkanlar sayesinde.

Türkiye'nin bu olaylar karşısındaki duruşunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Suriye halkı Türkiye'den etkin bir rol beklemektedir. Bu hem Türkmenler hem de diğer gruplar için geçerli. Ayrıca Batı ülkelerine ve İran'a karşı duyulmayan güven Türkiye'ye karşı duyulmakta. Sayın Erdoğan'ın yaptığı açıklamalar Suriye halkını çok etkilemiştir. Bazı bölgelerde yapılan halk gösterilerinde Araplar tarafından çok sayıda Türk bayrağı asılmakta ve Türkçe pankartlar bulunmaktadır. Ama Türkiye şu an yetersiz tavır almaktadır. Suriye halkı daha çok desteklenmeli. Bizim yaşadığımız katliamlara tercüman olmalıdır. Bizlerin yaşadıkları uluslararası kamuoyuna yansımamaktadır. Türkiye bu olayları dünya gündemine taşımalıdır. Biz Libya halkının düştüğü duruma düşmek istemiyoruz.

Rejimin yıkılması durumunda halk arasında bir iç savaş yaşanma ihtimali var mıdır?

Suriye'de Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında hiçbir zaman çekişme olmamıştır. Ama rejim yanlısı olan ailelere halk tarafından tepkiler gelebilir. Dürziler geçmişte rejime yakınlardı. Şu an ise temkinli yaklaşmaktadırlar. Halk Suriye yönetimini Şii bir yönetim olarak algılamaktadır. İktidarın tüm kaynaklarından ve milli servetten en çok yaralanan grup Alevilerdir. Ama Dürzilerin aydınları halk hareketlerine destek vermektedir ve değişimden yanadır. Yine Hıristiyan aydınları halk hareketini desteklemektedir. Ama etkin rol oynamamaktadırlar. Kısaca rejimden muzdarip olan gruplar daha etkindir.

Muhafif hareketler Şam ve Halep'e çok etkin şekilde sıçramamış durumdadır. Bura-

da belirleyici olan Sünni Arap zengin kesimin rejimi desteklemesi midir?

Halep ve Şam'ın etkin olmamasının nedeni güvenliğin daha fazla olmasıdır. Toplumsal harekette en büyük rol oynayan yerler camilerdir. Oralarda halkın toplanması için bir imkan tanınmamıştır. Toplanmak yasaktır. Cuma namazları ve şehitlerin cenaze namazları halkın toplanması için ortam sağlamaktadır. Bazı din adamları camide rahatça görevlerini yapamadıklarını söylemiştir. Bazı camilere girişlerde kimlik kontrolü yapılmaktadır. Camiler rejim yanlılarıyla, Baas partililerle, güvenlik görevlileriyle doldurulmaktadır. Halka hareket etme imkanı tanınmamaktadır. Rejim bu iki büyük kente ağırlığını koymuştur.

İran'ın rolü nedir?

Aldığımız bazı haberlerde Hizbullah'ın halkı bastırmak için militan gönderildiği söylenmektedir. Ayrıca Suriye güvelik görevlilerine eğitim verildiği, bilgi aktarıldığı ve silah yardımı yapıldığı söylenmektedir.

Son olarak Türkmenler özelinde Türkiye neler yapmalıdır?

Biz Türkiye'den Suriye Türkmen halkının sesini dünyaya duyurmasını istiyoruz. Ve ileri ki dönemlerde Suriye'de oluşacak sistemde Türkmen haklarının korunmasına destek olunmasını istiyoruz. Şu ana kadar Türkmenler için hiçbir şey yapılmadı. 3,5 milyon Türkmen'in dünya kamuoyunda adı geçmemektedir. Bizim isteğimiz yeni oluşumun içinde var olup haklarımızı korumaktır.

Vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

EK – 1: Suriye’de Değişim Konferansı Sonuç Bildirgesi

Bugün Suriye acı dolu ve zor günler geçirmektedir. Ancak, aynı zamanda meydanlarda barışçıl protestolar düzenleyen Suriye gençliğinin kan ve fedakarlık bedeliyle yeni bir özgürlük şafağının ülke üzerinde yükseldiği de görülmektedir. Bu durum, dünyanın dört bir yanındaki tüm Suriyelilerin, ülkeleri için yeni bir gelecek kurmak üzere kardeşleriyle birlikte el ele çalışmalarını gerektirmektedir

Bu yüzden, çok farklı kesimlerden bir grup vatansever Suriyeli, biraraya gelerek “Suriye’de Değişim Konferansı” çağrısında bulunmuştur. Halkımızın akan kanını durdurmak, vatanımızdaki gelişmelere ve baskıcı Suriye rejiminin halkın haklı özgürlük ve demokrasi taleplerine asker ve güvenlik güçleriyle müdahale etmesine karşı kararlı bir duruş sergilemek üzere, çok çeşitli yelpazeden siyasi aktivistler davet edilmiştir.

“Suriye’de Değişim Konferansı”, Suriye Devrimi ile dayanışma halinde, Suriye’yi baskıdan kurtarıp özgürlük ve haysiyet mücadelesini geliştirecek çözümler bulmak amacıyla, 31 Mayıs – 3 Haziran 2011 tarihleri arasında Antalya’da gerçekleşmiştir. Katılımcılar aşağıdaki noktalarda uzlaşmıştır:

1- Katılımcılar, Suriye halkının, Devlet Başkanının istifa etmesi, rejimin yıkılması ve özgürlük ve haysiyet yolunda Suriye halkının barışçıl devriminin desteklenmesi taleplerine bağlılık göstermektedir.

2- Katılımcılar, Başkan Beşar Esad’ın tüm görevlerinden bir an önce istifa etmesini ve istifasından sonra bir yılı geçmeyecek bir süre içerisinde serbest ve şeffaf parlamenter ve başkanlık seçimler yapılmasını sağlayacak bir anayasayı hazırlayıp uygulayacak bir geçici konseyin seçilmesine kadar tüm yetkilerini anayasal prosedürlere uygun olarak Başkan Yardımcısına devretmesini talep etmektedir.

3- Katılımcılar, herhangi bir partiyi temsil etmeyen veya herhangi bir grubu hedef almayan, barış, yurtseverlik, Suriye’nin ülke bütünlüğü, yabancı askeri müdahalenin açıkça reddi ve ulusal birliği vurgulayan Suriye Devrimini amaçlarına ulaşana kadar desteklediklerini ortaya koymaktadır.

4- Katılımcılar, Suriye halkının Arap, Kürt, Keldani, Asuri, Süryani, Türkmen, Çeçen, Ermeni ve diğer etnik unsurlardan oluştuğunu teyit etmektedir. Konferans, tüm unsurların meşru ve eşit haklarını, ulusal birlik, sivil yönetim ve çoğulcu, parlamenter ve demokratik bir rejim temelinde yeni bir Suriye Anayasası ile tanımaktadır.

5- Katılımcılar, demokrasi ve seçim sandığını tek yönetim aracı olarak benimseyen, yasama yürütme ve yargı erklerinin ayrılmasına dayanan bir sivil yönetim altında, inanç, ifade ve dinin gereklerini yerine getirme özgürlüğü de dahil olmak üzere tüm Suriyelilerin insan haklarına saygı duyulduğu ve özgürlüklerinin korunduğu bir demokratik Suriye’ye ulaşmak üzere gereken tüm çabayı göstereceklerini ifade etmektedir.

6- Katılımcılar adalet, barış ve güvenlik şemsiyesi altında ekonomik refahın ve bilimsel ve kültürel gelişmenin sağlanması gibi zor ve ciddi görevleri üstlenmektedir.

7- Katılımcılar, tüm Arapları, İslami Konferans Örgütü’nü, Arap Birliği’ni ve uluslararası toplumu yasal ve ahlaki bir sorumluluk alarak, insan hakları ihlalleri ve silahsız sivillere yönelik insanlık suçlarını önlemeye ve Suriye halkının özgürlük ve demokrasi isteklerini desteklemeye davet etmektedir.

Konferans, bir danışma kurulunun seçilmesiyle sonuçlanmıştır. Seçim listeleri bir grup katılımcı tarafından belirlenmiştir. Danışma kurulu, barışçıl bir değişim amacıyla Suriye Devrimini desteklemek üzere girişilen etkinlikleri koordine etmek için bir eylem planı hazırlayıp bir icra kurulu atayacaktır.

DİPNOTLAR

- 1 Şam Deklarasyonu Genel Sekreteri ve Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Anas Abdullah ile Röportaj, Antalya, 2 Haziran 2011.
- 2 Şam Deklarasyonu Genel Sekreteri ve Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Anas Abdullah ile Röportaj, Antalya, 2 Haziran 2011.
- 3 Suriye'de Değişim Konferansı'nda Suriyeli muhaliflerle yapılan mülakatlar, Antalya, 1-2 Haziran 2011.
- 4 Şehitlerin Şeyhi, Diyalog, Bağışlama ve Dinin Yenilenmesi Kurumu Başkanı, Suriyeli Kürtlerin Temsilcilerinden Muhammed Murat El Haznevi ile Röportaj, Antalya, 1 Haziran 2011.
- 5 Şehitlerin Şeyhi, Diyalog, Bağışlama ve Dinin Yenilenmesi Kurumu Başkanı, Suriyeli Kürtlerin Temsilcilerinden Muhammed Murat El Haznevi ile Röportaj, Antalya, 1 Haziran 2011.
- 6 Suriye İçin Çağdaşlık ve Demokrasi Partisi Üyesi ve Antalya Konferansına Suriye Arap Alevi Toplumunu Temsilen Katılan Sunda Süleyman ile Röportaj, Antalya, 2 Haziran 2011.
- 7 Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Radvan Ziadeh ile Röportaj, Antalya, 1 Haziran 2011.
- 8 Şam Deklarasyonu Genel Sekreteri ve Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Anas Abdullah ile Röportaj, Antalya, 2 Haziran 2011.
- 9 Şam Deklarasyonu Genel Sekreteri ve Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Anas Abdullah ile Röportaj, Antalya, 2 Haziran 2011.
- 10 Fransa'da Yaşayan Suriyeli İnsan Hakları Savunucusu Emel Atasi ile Röportaj, Antalya, 1 Haziran 2011.
- 11 Suriye'de Değişim Konferansı'nda Suriyeli muhaliflerle yapılan mülakatlar, Antalya, 1-2 Haziran 2011.
- 12 Fransa'da Yaşayan Suriyeli İnsan Hakları Savunucusu Emel Atasi ile Röportaj, Antalya, 1 Haziran 2011.
- 13 Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı ve George Washington Üniversitesi Öğretim Üyesi Radvan Ziadeh ile Röportaj, 1 Haziran 2011.

MithatpaŐa Caddesi 46/6 Kızılay-ANKARA
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr